АДОЛАТ ҲАР ИШДА ҲАМРОҲИМИЗ ВА ДАСТУРИМИЗ БЎЛСИН!

ИНСОН ва ҚОНУН

2002 йил 21 МАЙ сешанба
№ 20 (276)
Сотувда эркин нархда

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ
1996 йилнинг январидан нашр этилади

Qonun va biz

ИЖРО КАФОЛАТИ

Мамлакатимизда демократик талабларга тўла жавоб бера оладиган суд тизими шаклланиб бормоқда. Айниқса, ўтган йили **"Суд ҳужжатлари ва бошқа идора ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида"**ги Қонуннинг қабул қилиниши бу соҳага сезиларли таъсир қилганини алоҳида қайд қилиб ўтмоқ лозим. Чунки мазкур қонун қабул қилингунга қадар мамлакатимиз ҳудудида фаолият юритаётган суд ижрочилари учун фақатгина "Ижро юритиш қўлланмаси" деган дастур мавжуд эди, холос. У эса суд ижрочисининг иш юритиш услубини замонавий талаб даражасига кўтариш учун тўлиқ имкон яратиб бера олмасди. Мисол учун айтадиган бўлсак, янги қонун бўйича суд ижрочилари ўз ижро ҳаракатларини судлар фаолиятидан ажралган ҳолда мустақил тарзда амалга ошириш ҳуқуқига эга. Сир эмаски, жамиятнинг жадал суръатларда ривожланиб бориши барча соҳаларга фан ва техника ютуқларининг тобора кенг жалб қилишини тақозо этади. Айтиш жоизки, суд қарорларини ижро этиш, судлар фаолиятини моддий техник ва молиявий жиҳатдан таъминлаш Департаменти айни шу мақсадни кўзлаб ташкил этилди.

Маълумки, қабул қилинаётган барча қонун ва қонуности ҳужжатлар аниқ мақсадни кўзлаган ҳолда ишлаши, шу билан бир қаторда, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун хизмат қилиши назарда тутилган. Шу жумладан, **"Суд ҳужжатлари ва бошқа идора ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида"**ги Қонун ҳам ўз мақсад-моҳиятига кўра фуқароларнинг суд томонидан белгилаб қўйилган барча ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиши алоҳида диққатга сазовор. Шунингдек, жисмоний ва юридик шахслар устидан суд ҳужжатлари ва қонунда белгиланган ваколатларни амалга оширилаётганда уларнинг зиммасидаги пул маблағлари ва бошқа мол-мулкни ўзга шахсларга бериш ёки улар фойдасига муайян ҳаракатларни амалга ошириш, бундан ташқари, бундай ҳаракатлардан ўзини тийиш мажбуриятини юклаш ҳуқуқи берилган. Бу эса ўз навбатида бошқа органларнинг (мансабдор шахсларнинг) ҳужжатлари мажбурий ижро этилаётганда юзага келадиган муносабатларни тартибга солишга хизмат қилади.

Қонунда Суд ҳужжатлари ва бошқа орган ҳужжатларининг мажбурий ижроси суд ижрочилари томонидан амалга оширилишининг белгилаб қўйилиши муҳим аҳамиятга молик жараён бўлди. Диққатга сазовор томони шундаки, мазкур қонунда фақатгина Республика судлари ва бошқа органлар томонидан қабул қилинган ҳужжатлар ижроси эмас, балки чет эл судлари ва арбитражлар қарорларини ижро этиш тартиб ва муддатлари ҳам белгилаб қўйилган. Бу эса ўз ўрнида қонуннинг нечоғлик юқори савияда ишлаб чиқилганидан далолатдир. Бундан ташқари, ушбу қонунда суд ижросининг мақоми, уларнинг ижтимоий ҳимояси, ҳуқуқи, мажбуриятлари, уларнинг мустақил равишда қарор қабул қилиши ҳам баён қилинган.Суд ижрочиларининг талабларини мамлакатимиз ҳудудидаги барча органлар, жисмоний ва юридик шахслар томонидан бажарилишининг мажбурийлиги, суд ижрочисининг талабларини бажармаслик, унинг зиммасига юкланган вазифаларни бажаришга монеълик қилувчи хатти-ҳаракатлар содир этиш қонунда белгиланган тартибда жавобгарликка сабаб бўлади. Бу ҳолат эса ўз-ўзидан суд қарорлари ва бошқа орган ҳужжатларининг ижроси тўлиқ таъминланишини кафолатлайди.

Хуллас, Департамент ва унинг жойлардаги бўлинмалари фаолиятининг натижаси кузатилган жиноий ишлар сонига қараб эмас, балки ундирилган зарар миқдорига қараб баҳоланиши ходимлар зиммасига фуқароларнинг ҳуқуқий онгини ошириш, уларда қонунни бузганлик учун жазо муқаррарлиги тушунчасини шакллантириш борасида бир қанча масъулиятли вазифаларни юклайди.

Дилшод ЮСУПОВ,
ҳуқуқшунос

Субҳидам таровати

ШАРТНОМА ЁРДАМ БЕРДИ

Islohot dovonlari

Мамлакатимизда Президентимиз Ислом Каримов раҳбарлигида изчиллик билан амалга оширилаётган ислоҳотлар ва берилаётган доимий эътиборнинг самараси ўлароқ фермерлик фаолияти жамиятда ўзининг мустаҳкам ўрнини эгалламоқда. Фермерлар қанчалик кўп маҳсулот етиштирса, мамлакат шунчалик манфаатдор. Лекин баъзида соҳа меҳнаткашларининг йил бўйи пешона тери эвазига етиштирган маҳсулотини топшириш ёки унга ҳақ олиш масалаларида муаммолар туғилаётгани ҳам кузатиляпти.

Мисол учун айтсак, Жиззах вилояти "Отақул" фермер хўжалиги Пахтакор тумани пахта тозалаш заводига ўзаро тузилган шартнома асосида пахта топширган. Қонуний келишувга биноан завод йил якунига қадар фермер билан ҳисоб-китоб қилиши зарур эди. Лекин фермернинг меҳнат ҳақи тўлови вақтида амалга оширилмади. Натижада, маҳсулот топширувчи идорама-идора адолат излаб юришга мажбур бўлди.

— Фермернинг бу ҳолат юзасидан адлия идораларига ўз вақтида мурожаат қилганлиги сабабли муаммо ечимини топди,— деди Адлия вазирлиги бошқарма бошлиғи ўринбосари Ш. Саидов ЎзА мухбирига.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, томонлар ўртасида имзоланган шартноманинг тўғри тузилганлиги фермернинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилишда қўл келди. Шартномага кўра, фермерга ўз меҳнат ҳақидан ташқари, жавобгарнинг тўлови кечиктирганлиги сабабли, пеня ва жарималар ҳисобидан ярим миллион сўмга яқин қўшимча маблағ ундириб берилди.

Норгул АБДУРАИМОВА,
ЎзА мухбири

Президентимиз Ислом Каримов 17 май куни Оқсаройда Туркиянинг "Коч Холдинг" компанияси бош ижрочи директори Булент Ўзойдинлини қабул қилди.

* * *

Сурхондарё вилоятида йилнинг илк ҳосили — пилла топшириш йиллик шартнома режаси бажарилди.

* * *

Бухоро вилоят ҳокимлигида "Универсиада — 2002" мусобақаларини ўтказиш бўйича республика ташкилий қўмитасининг йиғилиши бўлиб ўтди.

* * *

Каттақўрғон шаҳрида Ўзбекистон — Корея қўшма корхонаси томонидан янги алоқа телефон станцияси қурилиб фойдаланишга топширилди.

* * *

Термизда Тадбиркорлар маркази фойдаланишга топширилди

* * *

Тошкент Давлат юридик институтида "Референдум якунлари ҳамда давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Конституциявий Қонунини ўрганишга бағишланган илмий-амалий семинар бўлиб ўтди.

Diqqat, yangi rukn: Jamoatchilik nazorati

ХОЛИС ФИКР — ТАРАҚҚИЁТ МЕЗОНИ

Азиз газетхон!

Ўз мустақиллигини қўлга киритган мамлакатимизда ҳуқуқий демократик давлат, эркин фуқаролик жамият барпо этиш йўлида дадил одимлар ташланмоқда. Истиқлол йилларида бу эзгу мақсадни рўёбга чиқариш борасида кенг қамровли ишлар амалга оширилди.

Энг муҳими, ўтган давр ичида мамлакатимизда том маънода қонун ижодкорлигига асос солинди. Бунинг натижаси ўлароқ жаҳон андозаларига уйғун бўлган, миллий ўзлик, қадрият ва анъаналар асосида яратилган 300 дан зиёд қонунлар қабул қилинди. Мазкур қонунлар моҳият-эътиборига кўра халқ манфаати, эркин фикр ва фаолиятни ҳимоя қилиш баробарида эртанги ёруғ кунимизга мустаҳкам ҳуқуқий замин яратиши билан ҳам бекиёс аҳамиятга эга.

Албатта, қонун ҳақида гап борар экан, унинг қадр-қиммати ва кучи аввало, амалий ижроси билан ўлчаниши ҳеч кимга сир эмас. Чунки ҳар қандай қонуннинг нечоғлик долзарб ва мукаммал экани, унинг одамлар ҳаётига таъсири — бир сўз билан айтганда, жамият тараққиётига қўшаётган ҳиссаси билан белгиланади. Бундан ташқари, қонунларнинг амалий ижросини таъминлашда мутасадди идоралар билан бирга жамоатчилик назорати ҳам муҳим аҳамият касб этади. Нега деганда, жойларда қонунларнинг амалий ижроси билан боғлиқ ҳар қандай хатти-ҳаракат доимо жамоатчилик эътиборида бўлади.

Шундан келиб чиқиб, биз газетамиз саҳифасида янги "Жамоатчилик назорати" рукнини ташкил этдик. Бундан кўзланган мақсад — қонунларнинг амалий ижроси билан боғлиқ ютуқ ва муаммолар тўғрисида жамоатчилик фикрини билишдир. Қуйи берилаётган саволлар ана шу хусусиятларни ўзида акс эттирган.

1. Сиз қонунларга фақат фаолиятингиз билан боғлиқ вазият юзага келганда мурожаат қиласизми ёки доимий равишда?

2. Тараққиёт, шубҳасиз, баъзи қонунларга ўзгартириш киритишни талаб қилади. Бу борада Сиз қандай таклифлар билдира оласиз?

3. Айрим қонунларнинг тўла амалий ижросига қандай иллатлар тўсиқ бўлаяпти, деб ўйлайсиз? Сизнингча, бундай иллатларни бартараф этиш учун қандай ишларни амалга ошириш лозим?

Ўйлаймизки, мазкур саволлар орқали қонунлар ижросидаги айрим камчилик ва нуқсонларни аниқлаш ҳамда мавжуд иллатларнинг олдини олиш имконияти пайдо бўлади. Шу боис Сизнинг бу борада холисона билдирган фикр-мулоҳаза ва таклифларингиз амалий аҳамиятга эга. Демак, мактубларингизни кутиб қоламиз.

Xabar

ДЕМОКРАТИЯНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

Мамлакатимиз бугунги кунда жаҳон ҳамжамиятидаги ўз мавқеини янада мустаҳкамлаб, ривожланган давлатлардаги сингари демократик тамойилларга асосланган жамият барпо этиш йўлида илдам одимламоқда.

2002 йилнинг 27 январида ўтказилган Ўзбекистон Республикаси референдуми ҳам шу йўлдаги, яъни давлатчилигимиз асосларини янада мустаҳкамлаш, жамият ҳаётини янада такомиллаштира боришга қарата ташланган муҳим қадамлардан бирherидир.

Демократик тамойилларга асосланган жамиятни барпо этиш эса ўз-ўзидан бўлмайди, балки унга ўша давлатда яшаётган миллат, бутун бир халқ оммасига демократик тамойиллар моҳиятини тушунтириш, шунингдек, уларда сиёсий саводхонликни юксалтириш орқалигина амалга оширилади.

Ангрен шаҳрида Республика "Маънавият ва маърифат" маркази ҳамда Тошкент вилояти ҳокимлиги томонидан ташкил этилган илмий-амалий семинар ҳам айнан шу мавзуда бўлиб, унда референдум якунлари ва давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий тамойиллари хусусида сўз борди.

Семинарда сўзга чиққан сиёсий шарҳловчи Қ. Каримбеков референдум якунларига ва унинг жамиятимизни демократиялаштириш сари янги босқич бўлиб қолиши керак эканлиги тўғрисида тўхталган бўлса, ҳуқуқшунос М. Ғуломов ушбу референдум якунлари бўйича тарғибот-ташвиқот ишларини янада кучайтириш, шунингдек, ўтказилган бу муҳим сиёсий тадбирнинг мазмун-моҳиятини ҳар бир фуқаронинг онгига етказа билиш ўта долзарб вазифа эканлиги тўғрисида тўхталди. Шунингдек, семинарда сўзга чиққан Республика "Маънавият ва маърифат" маркази раҳбари ўринбосари С. Олимов демократик жамиятни барпо этишда ҳуқуқий онг ва маънавият масалалари ҳам муҳим аҳамият касб этиши тўғрисида гапириб ўтди.

Обил САФАРОВ

"ИНСОН ва ҚОНУН"да

ЧОП ЭТИЛМАДИ, АММО...

Таҳририят Нишон туманидаги У. Юсупов номидаги ширкат хўжалигида истиқомат қиладиган 78 ёшли Аҳмад бобо ва унинг ўғли Ойбек Эсоновлардан шикоят хати олган эди. Унда Аҳмад бобо шу хўжаликда 10 нафар фарзанд билан яшаб, ишлаб келаётгани, 2000 йил 10 августда хўжаликнинг 1-бўлимида ишлаб турган ўғли Ойбек Эсонов 25 гектар ерни ўн беш нафар оила аъзолари ишлайдиган фермер хўжалигига айлантириб беришни сўраб, хўжалик кенгашига ариза билан мурожаат қилгани, хўжалик кенгаши рози бўлиб, тегишли қарор чиқариб бергани, лекин туман ҳокимлиги бу қарорни тасдиқлаб, тегишли қарор чиқариб бермагани айтилган эди. Шунингдек, улар 2 йилдан зиёдроқ вақт мобайнида турли-туман идоралар эшигига қатнаб сарсон-саргардон бўлгани, алал-оқибат Қашқадарё вилоят Адлия бошқармасига мурожаат қилгани, суд адолатни тиклаб, даъвони давогар — Ойбек Эсонов фойдасига ҳал қилиб берганини, бироқ ҳанузгача Нишон туман ҳокимлиги "Эсон бобо" фермер хўжалигига ер ажратиш ва уни ташкил этиш ҳақида қарор чиқармаётгани ҳақида куйиниб ёзган эди. Яқинда мухбиримиз шу масала юзасидан Нишон туманида бўлиб, туман ҳокими Равшан Хуррамов ва бошқа тегишли мутасадди раҳбарлар билан учрашди. Туман ҳокимининг биринчи ўринбосари У. Эрбоев берган маълумотга кўра, туман ҳокимининг 2002 йил 22 апрелдаги қарори билан Ойбек Эсоновга ўзи ижарачи бўлиб турган жами 29,61 гектар ер майдони ажратиб берилган ва фермер хўжалигининг Низоми Давлат рўйхатидан ўтказилган. Хўжалик раиси Ш. Узоқов Аҳмад бобо ва унинг фарзандлари далада меҳнат қилаётгани, фермер хўжалиги оёққа туриб олгунча қўллаб-қувватлаб туришини билдирган. Аҳмад бобо эса ҳар бир хатти-ҳаракатида фақат қонунларимизга таяниб иш кўргани, лекин сунъий тўсиқ ва ғовлар қаршисида анча-мунча қийналганини ва қонунга амал қилган ҳеч қачон ютқазмаслигини айтиб ўтган.

To`rtinchi hokimiyat

"СИЗЛАРГА ИШОНГАН ЭДИМ..."

Кейинги пайтларда таҳририятимизга келаётган мактублар орасида негадир такрорий шикоят хатлари тез-тез учраб турибди. Бу ҳолатнинг сабабини аниқлашга уриниб кўрдик. Ҳаракатларимиз зое кетмади. Шу йилнинг 8 январидан то 1 апрелига қадар газетамизда эълон қилинган мақолаларни таҳлил қилар эканмиз, ажабтовур вазиятга дуч келдик. 2001 йилда газетамиз саҳифаларини кўрган танқидий-таҳлилий мақолаларга мутасадди ташкилотлар томонидан тўлиқ жавоб келган. Лекин 2002 йилнинг январидан бошлаб чоп этилган танқидий чиқишларимизга берилаётган жавоблар сезиларли даражада камайиб кетган. Келинг, фикримиз қуруқ бўлмаслиги учун аниқ мисолларга мурожаат этайлик.

Газетамизнинг шу йил 8 январ сонида Сурхондарё вилоят, Қумқўрғон туманидаги "Сурхон" фермерлар уюшмаси фермери Муҳаммади Шароповнинг таҳририятга йўллаган мактуби **"Шикоят ёзадилар"** сарлавҳаси остида чоп этилган эди. Ёдингизда бўлса, унда шундай сатрлар битилган эди: ***"Мен "Камаз-5320" русумли юк машинасини 16 йил бошқардим. "Сурхон" фермерлар уюшмаси раиси Х. Фармонов ишдан кетди-ю унинг ўрнига келган янги раис К. Ирмуродов (мен йўқ пайтимда) гаражда турган машинани божаси Махсум Тожибоевга 1997 йил 17 июлида 27 минг 681 сўмга нархлаб, сотиб юборди. "Агар машинани сотадиган бўлсаларинг, менга беринглар", дея туман ҳокимлигига мурожаат этдим. Натижа бўлмагач, вилоят раҳбарларига арз қилдим..."***

Ушбу мактубни газета саҳифаларида эълон қилганимизга ҳам тўрт ойдан ошди. Лекин нимагадир мактубга Қумқўрғон туманидаги мутасаддиларнинг назари тушмади, шекилли, таҳририятга икки энликкина жавоб хати ёзишмади.

Газетамизнинг ўша сонида **"Таҳрирсиз мактуб"** рукни остида Андижон вилоят, Шаҳрихон шаҳрида истиқомат қилувчи хусусий тадбиркор Тоҳиржон Рўзиевнинг шикояти **"Акциядорман, лекин... икки йилдирки, дивидент ололганим йўқ"** сарлавҳаси остида эълон қилинган эди. Ушбу мақолада хусусий тадбиркор "Шаҳрихон сут" ҳиссадорлик жамиятининг 5596 дона (20,4%) акцияларини республика фонд биржасидан сотиб олганлиги, лекин орадан икки йил ўтганига қарамай ҳали бирор сўм дивидент ололмаётганлиги, бу ҳақда судга мурожаат қилиб ҳам мақсадига эриша олмаётганлиги ҳақида ёзган эди. Мактуб сўнггида таҳририятдан шундай сўзлар битилган эди:

"Кўриниб турибдики, ушбу низоли масала беш марта судда кўриб чиқилган бўлиб, уч марта тадбиркор Т. Рўзиев фойдасига, икки марта эса иккинчи томон фойдасига қарор чиқарилган. Лекин муаммо ҳали ечимини топганича йўқ. Мазкур иш кейинги босқич судларида кўриб чиқилиб, низоли масалага сўнгги нуқта қўйилади, деган фикрдамиз."

Афсуски, ушбу **"Таҳрирсиз хат"**имиз ҳам негадир на "Шаҳрихон сут" ҳиссадорлик жамияти раҳбарлари, на бошқа мутасадди идоралар вакилларининг эътиборини тортмади. Чунки, унга мунасабат билдирилган икки энлик жавоб хати олмадик.

Энди газетамизнинг 22 январ сонида **"Жамият, инсон, ҳуқуқ"** рукни остида берилган **"Ўн йиллик можаро"** сарлавҳали мақолага эътиборингиз қаратмоқчимиз. Мақола муаллифи, журналист Акбар Жонузоқов шундай ёзади:

"Илҳом Турдиалиев ўн йил муқаддам Сирдарё ГРЭСида ўт ўчириш бўлимида радиотелефонистликдан бўшатилган эди. У ўзини ишдан ноқонуний бўшатилганлиги ҳақидаги даъво аризалари юзаки кўрилган, деб ҳисоблайди.

Ўша буйруққа ўн йил, уни тўғри деб топган суд қарори ва ажримига қарийб саккиз йил бўлибдики, И. Турдиалиев бу буйруқ ва суд ҳужжатларидан ҳамон норози.

Хўш, И. Турдиалиевнинг норози қилган сабаблар нима экан?..

...Биз фуқаролик жамиятини қураяпмиз. Фуқаронинг манфаати бугунги кунда ҳар нарсадан устун деб қаралмоқда. Фуқаро И. Турдиалиевнинг ўзига нисбатан ўн йил илгари адолатсизлик қилинган ҳисоблаб, бугун ҳуқуқини тиклаш умидида юрганлигини балки шу маънода тушунса бўлар. Адолатнинг тиклаш учун эса вақтнинг аҳамияти йўқ. Муҳими, адолатнинг қарор топиши."

Буни қарангки, ушбу масалада ҳам адолат қарор топганлиги ёки топмаганлиги ҳақида бир энликкина жавоб хати олмадик. Шу ўринда бир гапни алоҳида таъкидлаб айтиш керакки, газетамизда эълон қилинган **"Таҳрирсиз хат"**лар ёки бирор инсон тақдири ҳақида фикр юритувчи мақолаларда мутлоқ ҳақиқатни ҳимоя қилганмиз, дейиш фикридан йироқмиз. Беайб парвардигор дейдилар. Қолаверса, халқимизда қочган ҳам худо дейди, қувган ҳам, деган нақл бор. Шундан келиб чиқиб айтадиган бўлсак, балки шикоятчиларимизнинг орасида ноҳақдан арз-дод қилиб юрганлари ҳам бордир. Агар улар ноҳақ бўлса, биз иккинчи томоннинг фикрини ҳам газета саҳифаларида эълон қилишга тайёрмиз. Буни ҳар галги чиқишларимизда алоҳида таъкидлаб ўтишимиз ҳам шундан далолат.

Газетамизнинг 12 феврал сонида ҳам яна **"Таҳрирсиз мактуб"** рукни остида Қашқадарё вилояти, Китоб тумани, Алишер Навоий номидаги ширкат хўжалигининг Севаз қишлоғида истиқомат қилувчи Боқи Ҳақбердиевнинг **"Боғим қуриб кетадими?.."** сарлавҳали мактубини чоп этган эдик. Муаллиф ўз мактубида ширкат хўжалигидан 48 гектар ер олиб, олхўри кўчати экканлиги, лалми ер бўлганлиги учун боғни қўлда суғориб кўкартирганлиги, энди боғ ҳосилга кирган пайтда туман ҳокимлиги унинг йўлига сунъий тўсиқлар қўяётганлигини қаламга олган эди. Буни қарангки, Китоб тумани ҳокимлигидаги мутасадди раҳбарлар ҳам ушбу мактубни "кўрмай қолишди", шекилли, таҳририятга жавоб хати жўнатилмади. Газетамизнинг 5 март сонида эълон қилинган **"Ярим йўлда сарсон бўламизми?"** сарлавҳали мақола ҳам юқоридаги рукн остида берилган эди. Мактуб муаллифи Андижон вилояти, Жалолқудуқ туманидаги Т. Тошматов номидаги ширкат хўжалигида яшовчи Зоҳид Мадраҳимов паррандачилик бўйича тадбиркорлик билан шуғулланади. У 1995 йилда ўзига тегишли автоуловни сотиб, Шаҳрихон туманида минг дона ўрдак сотиб олган. Шу тариқа паррандачиликка ихтисослашган фермер хўжалигини ташкил қилган. Лекин 7 йилдирки, унинг фермер хўжалигига қонуний ажратилиши керак бўлган ер майдонини ололмаяпти. Хўш, бунинг сабаби нима?

(Давоми учинчи бетда)

Ajab savdolar

ПАХТАСИ ЁҚАДИ, АҚЧАСИ ЧАҚАДИМИ?

"Саид Амир" фермер хўжалигини ташкил этган Қўчқорбек Амиров пахта етиштиришнинг сермашаққат иш эканини биларди. Бироқ у меҳнатдан қочмасам, қийинчиликларни енгиб ўтсам, бас, ошиғим олчи бўлаверади, деб хом хаёл сурганини кейинроқ, яъни рўпарасида чигал муаммо ва тўсиқлар пайдо бўлгандан сўнг англади. Булардан энг ёмони — ҳамкорларнинг панд бериши, сарсон-саргардон қилиши, асабларини зир қақшатиши — рости гап, етти ухлаб тушига ҳам кирмаган эди.

Маълумки, ҳар бир етиштирилган маҳсулотни сотиш учун бозор керак.

Фермер хўжалиги пахтасини фақат пахта тозалаш корхоналарига сотиши мумкин. Шунинг учун 2000 йил 26 апрелда "Саид Амир" фермер хўжалиги ва «Бахт» пахта тозалаш акциядорлик жамияти ўртасида 94,5 тонна пахта хомашёси етказиб бериш юзасидан 4 миллион 914 минг сўмлик 227-сонли, 2001 йил 22 апрел куни эса 87,5 тонна пахта хомашёси етказиб бериш юзасидан 6 миллион 825 минг сўмлик 247-сонли контрактация шартномаси тузилди. Шартноманинг 2,3-бандига асосан пахта тозалаш корхонасига янги ҳосил терими бошлангунга қадар фермер хўжалигига босқичма-босқич (шартномада кўрсатилган маблағ 50 фоиздан ошмаган ҳолда) бўнак маблағи ажратиши лозим эди. Аммо «Бахт» пахта тозалаш акциядорлик жамияти томонидан шартнома шартларининг бузилиши натижасида 2000 йил пахта ҳосили учун 149 минг 400 сўм, 2001 йил ҳосили учун 175 минг сўм бўнак пули ўтказиб берилган, холос.

Оқибатда фермер хўжалиги ночор аҳволга тушиб қолди. 35 гектар ер майдонида кузги агротехник тадбирлар, чигит қадаш учун ерларни тайёрлаш ва экин ишларининг кечикиши сабабли тупроқ нами қочиб, уруғ тўлиқ униб чиқмади. Бунинг устига ҳисоб рақамида пул маблағи бўлмаганлиги сабабли минерал ўғитлар, техника воситаларига ёнилғи мойлаш материалларини ўз вақтида ололмагани таъсир қилиб шартномада кўрсатилган миқдорда ҳосил етиштира олмади. Бу ҳақда фермер хўжалиги раҳбари Қўчқорбек Амиров шундай дейди:

— Икки йил давомида чигит экишдан бошлаб, пахта йиғим-теримига қадар бир оёғим далада бўлса, бир оёғим пахта тозалаш корхонаси остонасида бўлди. Корхона раҳбари ва бош ҳисобчисига ҳар гал мурожаат қилганимда, пул келган заҳоти ўтказиб берамиз, деган ваъдадан бошқа гап эшитмадим.

Мен бир нарсага ҳайронман. Давлатимиз фермер хўжаликларини ривожлантириш учун барча рағбатлантирувчи воситаларни ишга солмоқда. Аммо ишимизга сунъий тўсиқ қўяётган, қонуний бўнак пулимизни ўз вақтида ўтказиб бермаётган раҳбар ва мутахассисларнинг асл муддаолари нима экан? Уларга содда одамларни сарсон қилиш, алдаш, ҳам моддий, ҳам маънавий зарар келтириш ҳуқуқини ҳеч ким бермаган-ку?! Эҳтимол, моддий зарарни қоплаш мумкиндир, аммо етказилган маънавий зарар, узилган асаб толаларини тиклаб бўлармикин?

"Чиллаки-чиллакини кўриб чумак уради" деганларидек, «Бахт» пахта тозалаш акциядорлик жамиятининг раҳбарлари шартнома шартларини бузиш, фермерни сарсон-саргардон қилишни касб қилиб олишганидан "далда" олган айрим мутахассислар хизмат вазифаларига масъулиятни бутунлай унутиб қўйгани кўзга ташланади. Бундай дейишимизга сабаб, туманда пахта йиғим-теримини ўтказишда сарфлашга мўлжалланган транш пуллари келиб тушади. Бироқ "Саид Амир" фермер хўжалигининг бошида яна таёқ синади.

Гап шундаки, корхонанинг "Малик" пахта қабул қилиш пункти ҳисобчиси М. Ҳайдаровнинг ҳафсаласизлиги, фермер хўжаликлари тақдирига лоқайдлиги туфайли "Малик" ширкатлар уюшмаси ҳудудида жойлашган "Саид Амир" фермер хўжалигининг пуллари "Синдоробод" жамоа хўжалигида жойлашган "Саид Амир" фермер хўжалиги ҳисоб рақамига ўтказиб юборилади.

Хуллас, икки ўт орасида қолган "Саид Амир" фермер хўжалиги раҳбари Қўчқорбек Амиров 2002 йилнинг 24 январида ўз манфаатларини ҳимоя қилишни сўраб Сирдарё вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилди. Бошқарма ходимлари ушбу ишни ўрганиш жараёнида асаббузарлик, шартнома бўйича шерик хўжаликнинг манфаатлари илдизига болта уришнинг яна бир кўринишига дуч келишди. «Бахт» пахта тозалаш акционерлик жамияти раҳбарлари ўз айбларини ёпиш мақсадида "Ўзагросуғурта" Давлат акциядорлик компаниясининг вакили билан 2000 йил 27 июл куни "Саид Амир" фермер хўжалиги раҳбарини хабардор қилмасдан умумий экин майдони 100 фоиз қониқарсиз, деган хулоса тузишади ва 21-босқичдан кейин бўнак пули беришни тўхтатишни тавсия қилишади. Ваҳоланки, 21-босқичгача, яъни 2000 йилнинг июл ойига қадар "Саид Амир" фермер хўжалигига шартнома асосида берилиши лозим бўлган бўнак пули берилмаган. Юқоридаги хулосани тузишда туман қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси ҳамда хўжалик вакили қатнашмаган, бундан ташқари, уларнинг фикри инобатга олинмаган.

Бунинг устига 2001 йил ҳосили бўйича ҳам айнан юқоридаги каби "Саид Амир" фермер хўжалиги манфаатига зид хулоса тузилиб, бўнак пули берилмаган. Фермер эса ҳеч нарсадан бехабар ўз ёғига ўзи қоврилиб юраверган.

Вилоят Адлия бошқармаси "Саид Амир" фермер хўжалиги раҳбари Қ. Амировнинг манфаатларини ҳимоя қилиб, Сирдарё туманлараро фуқаролик ишлари бўйиа судига тузилган контрактация шартномаси асосида тўланиши лозим бўлган маблағни тўламаганлик учун жарима, кечиктириб тўланган ҳар бир кун учун устама ҳамда етказилган моддий ва маънавий зарарларни ундириш юзасидан даъво аризаси билан мурожаат қилди.

Яқинда Сирдарё туманлараро фуқаролик ишлари бўйича судининг ҳал қилув қарори эълон қилинди. Суд қарорига асосан жавобгар — «Бахт» пахта тозалаш акциядорлик жамиятидан "Саид Амир" фермер хўжалигига 1 миллион 721 минг 630 сўм бой берилган фойда, бундан ташқари корхона бош ҳисобчиси Светлана Гезикдан манфаатдор шахс — Қўчқорбек Амиров фойдасига етказилган моддий ва маънавий зарар ундириладиган бўлди. Суд жараёнида давлат божлари ҳам жавобгардан ундирилиши кўрсатиб ўтилди.

Қиссадан ҳисса шуки, мақсадимиз кимнингдир камчилигини кўпиртириб кўрсатиш эмас, аксинча тараққиётимизга тўсиқ бўлаётган бир ҳолатни кўпчиликнинг ҳукмига ҳавола қилишдир. Камчиликни бўйнига олиш ҳам марднинг иши. Ўйлаймизки, «Бахт» пахта тозалаш акциядорлик жамияти жамоаси, қолаверса, бошқа турдош корхоналар ҳам ўз ҳамкорлари билан шартнома шартлари асосида ишлаш бурчлари экани ҳақида яна бир бор ўйлаб кўрадилар. Ҳақиқатга тик қарайлик, зеро, пахтаси ёқиб, ақчаси чақмасин.

Мардали МАҲМУДОВ,
ҳуқуқшунос,
Тоғаймурод ОРТИҚОВ,
журналист

Qing`irlikning qiyig`i

ҲОТАМТОЙЛИК

У УМУММИЛЛИЙ БОЙЛИК ҲИСОБИГА БЎЛМАСЛИГИ КЕРАК

Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 14 февралда бўлиб ўтган мажлиси 2001 йилда республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва иқтисодий ислоҳотларнинг боришини баҳолаш ҳамда 2002 йилда ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг асосий йўналишларига бағишланганди. Мажлисда ер, сув, газ ва энергетика ресурсларидан самарали фойдаланиш масалалари ҳам муҳокама этилган эди. Жумладан, мажлисда мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримов бу хусусда сўз юритиб, республика бўйича ўтказилган текширишлар натижасида жами 12 мингдан ортиқ иссиқхоналарнинг қонунга хилоф равишда газ билан таъминланганлиги аниқланганини таъкидлаб ўтган эди.

Дарвоқе, серқуёш диёримизнинг ери, ер ости бойликлари, суви, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси, бошқа табиий заҳиралари бизга Аллоҳ томонидан инъом этилган бебаҳо хазинадир. Ундан тежаб-тергаб фойдаланишимиз, уни келгуси авлодларга ҳам етказишимиз лозим. Бу биз учун ҳам қарз, ҳам фарз. Бош Қомусимизнинг 55-моддасида ҳам ер, ер ости бойликлари, сув, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ҳамда бошқа табиий заҳиралар умуммиллий бойлик эканлиги қайд этилган. Улардан оқилона фойдаланиш зарурлиги кўрсатилиб, давлат муҳофазасида эканлиги белгилаб қўйилган. Демак, аҳоли турмуш фаровонлиги манбаи, мамлакат иқтисодий таянчларидан бири бўлган табиий газ ҳам умуммиллий бойлик эканидан ҳеч ким кўз юмолмайди. Ундан қонунсиз фойдаланишга ҳеч кимга ҳеч қандай имтиёз ёхуд ҳуқуқ берилмаган. Табиий газдан ҳар қандай шароитда рухсатсиз фойдаланиш жиноят саналади.

Мисолларга эътибор қаратамиз. Тадбиркорлик билан шуғулланган яхши. Бу билан ҳам атрофингдагиларга, жамиятга наф келтирасан, ҳам рўзғорнинг моддий аҳволини яхшилаб оласан. Каттақўрғоннинг Ойжон қишлоғилик Назира Йўлдошева қарилик нафақасига чиққанидан сўнг тадбиркорлик билан шуғулланиш мақсадида 12-ўрта мактабга тегишли ер майдонидан 9 сотихини ижарага олади ва фарзандлари билан бодринг экишга мўлжаллаб иссиқхона қуради. 2001 йилнинг 10 ноябр куни "Пайшанбагаз" корхонасининг газ сарфини ҳисоблаш бўлими нозир-чилангари Собир Абдужалилов назорат тартибида текшириш ўтказганда, фуқаро Н. Йўлдошева ижарага олган ер майдонида иссиқхона қуриб, унга шу яқиндан ўтган ўрта босимдаги табиий газ қувуридан рухсатсиз газ улаётганини аниқлайди ва тадбиркорни огоҳлантиради. Бироқ Н. Йўлдошева мутахассиснинг огоҳлантиришидан тегишли хулоса чиқармайди. У ўзбошимчалик билан газ улаб олиб, қўлбола ускуналар орқали иссиқхонани исита бошлайди. Оқибатда С. Абдужалилов иссиқхонага бориб, газ уланган жойдаги қувурни кесиб олиб, далолатнома тузади. Н. Йўлдошева эса газни яна ноқонуний тарзда улаб олади. Хуллас, назоратчи-чилангар газ тармоғини кесиш, Н. Йўлдошева эса уни улаш билан овора бўладилар.

Бу билан фуқаро Назира Йўлдошева 2001 йилнинг 1 декабридан 2002 йилнинг 28 январига қадар табиий газдан қонун ҳужжатларига зид ҳолда фойдаланиб, давлатга 420 минг 936 сўмлик моддий зарар етказган. Бу битта 9 сотихли иссиқхонага табиий газни ўзбошимчалик билан улаш оқибатида давлатга етказилган моддий зарар. Агар ана шундай иссиқхоналарнинг ўнтаси, юзтаси, мингтаси, ўн мингтасига кетган газ сарфи ҳисоблаб кўрилса-чи?

Мактаб директори Шокир Одиловнинг судда берган кўргазмасига кўра, мактабнинг 9 сотих томорқаси Н. Йўлдошевага 2001 йилнинг 5 январида тузилган шартномага асосан берилган. Шунингдек, тадбиркор ердан олган даромади ҳисобидан мактаб биносини газлаштириб берганини айтган. Тўғри, мактаб, мактабгача тарбия муассасаларига ёрдам кўрсатиш савоб иш. Бироқ, хайрли иш қиламан деб билиб-билмай давлатга зарар келтиришга қонун йўл қўймаслигини Н. Йўлдошева билмасмиди?

Жиноят ишлари бўйича Каттақўрғон туман суди судланувчи Назира Йўлдошевага жазо тури ва миқдорини белгилашда содир этилган жиноятнинг ижтимоий хавфлилик даражаси, яъни унинг қасддан содир этилган ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят эканини, муқаддам судланмагани, нафақахўрлиги, етказилган моддий зарарни ихтиёрий равишда бартараф этгани, айбига иқрорлиги ҳамда чин кўнгилдан пушаймонлигини ҳисобга олди. Унга Жиноят Кодексининг 229-моддасига кўра жазо тайинлади.

Ҳа, Н. Йўлдошеванинг иши, тутган тутими бошқаларга ибрат бўлиши лозим. Зеро, ҳар қанча хайрли иш қилмайлик, барибир қонундан четга чиқишга ҳаққимиз йўқ. Бир сўз билан айтганда, ҳотамтойлик умуммиллий бойлик ҳисобига бўлмаслиги даркор.

Абулқосим ХАЛИЛОВ,
ҳуқуқшунос,
Абдуҳамид ХУДОЙБЕРДИЕВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

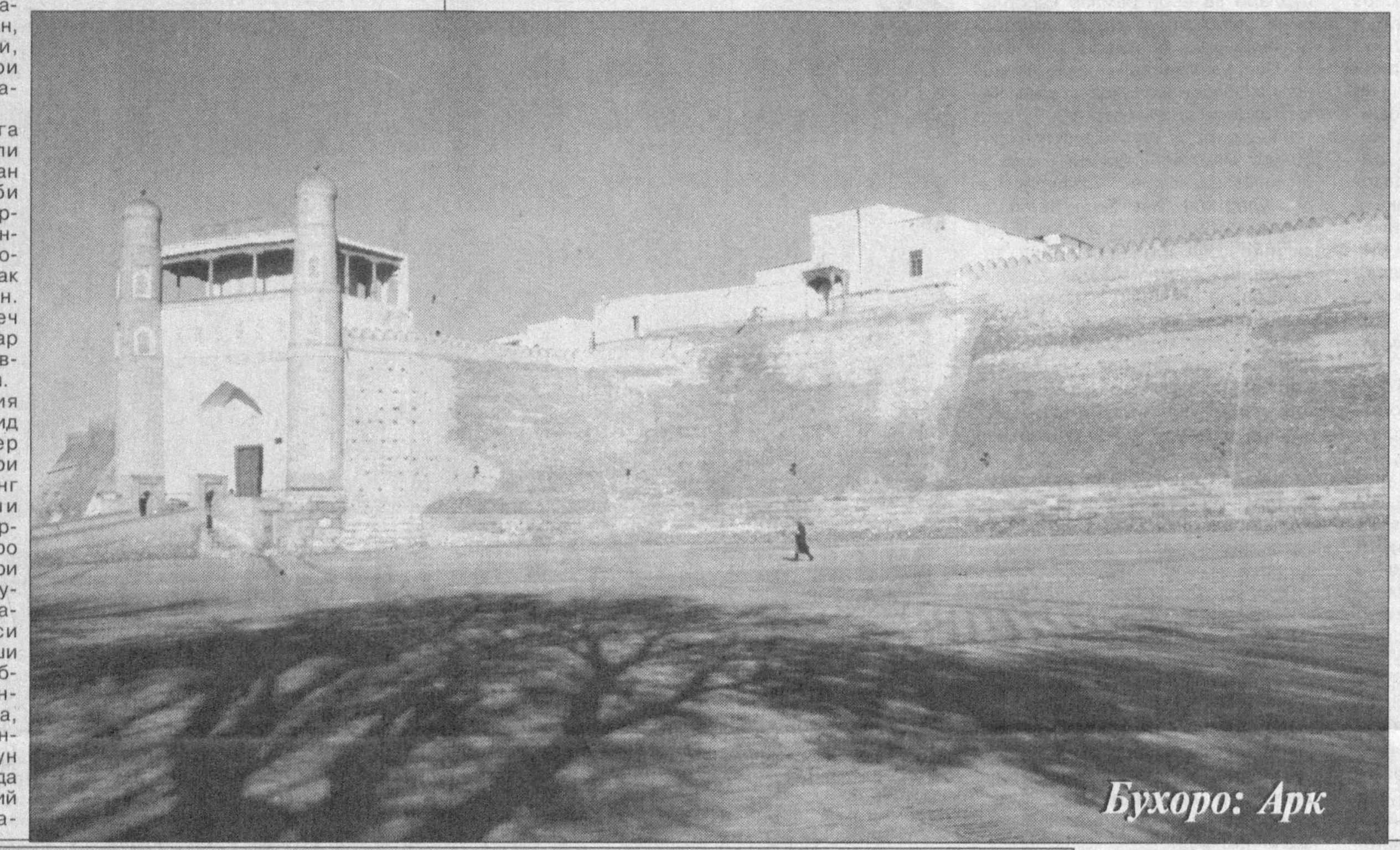

Бухоро: Арк

Saboq

ОЛМОҚНИНГ БЕРМОҒИ БОР...

Одатда, бирон-бир илғор хўжаликнинг фаолияти ҳақида гап кетганда, шундай табиий савол ўртага ташланади:

— Хўш, бунинг сири нимада?

— Албатта, — деб жавоб беришади ўз навбатида хўжаликнинг катта-кичик раҳбарлари, — деҳқончиликда янгиликни жорий этиш, ишни оила пудрати асосида ташкил этганимиз ютуқларимизнинг асосий омили бўлмоқда.

Кейин улар илғор пудратчиларнинг номларини бирма-бир санашга ўтадилар.

Албатта, илғорларнинг номларини санаш нечоғлик завқли бўлса, улар ҳақида тинглаш ҳам шунчалик ҳузур бағишлайди кишига. Бироқ бугунги куннинг талаби ўзгача! Ҳар қандай мақтов қуруқ ҳамду санолардан иборат бўлиб қолмаслиги керак.

— Бугун айрим туман хўжаликларида давр руҳини сезмаётган раҳбар — мутахассислар ҳам учраб туриши ҳеч кимга сир эмас, — дейди Наманган вилоят Адлия бошқармаси бошлиғининг биринчи ўринбосари Жалолиддин Эргашев. — Яқинда бошқармамизнинг бир гуруҳ ходимлари Уйчи тумани "Ғайрат" ширкат хўжалигида ички хўжалик шартномалари ижроси билан танишиб чиқишди. Хўжалик юритувчи субъектлар томонидан шартнома мажбуриятлари бажарилмаслик ҳолатлари аниқланди. Аксарият пудратчилар режадан ортиқ ҳосил етиштиришган. Бироқ уларнинг моддий манфаатдорлиги тўла қаноатлантирилмаган.

Масалан, оилавий пудрат бошлиғи Акрамали Имомов "Ғайрат" ширкат хўжалиги билан 2000 йилнинг 14 сентябрь куни 2001 йилда буғдой етиштириш учун 74-сонли ички хўжалик шартномасига имзо чекади. Шартноманинг 3-бандида "шартномада кўрсатилган миқдордан ортиқ етиштирилган маҳсулотнинг 100 фоизини натура ҳолда пудратчи олади", деб қайд этилган. Лекин хўжалик раҳбарлари оилавий пудратчига бор-йўғи 1000 килограмм буғдой беради, холос. Шу билан туя кўрдингми, йўқ, дейишади. Хўжалик бош ҳисобчи ва иқтисодчиси пудратчига тегишли бўлган 6800 килограмм буғдойнинг ҳар бир килограммига 80 сўмдан нарх белгилайди. Сўнг "хўжалик сиздан 544 минг сўм қарздор", деб ҳужжатларга тиркаб қўйишади. Шунисига шукр, ҳарқалай улар инсофни бутунлай йўқотишмабди, нархи арзон бўлса-да, барибир пудратчига ҳақ беришибди-ку, деб ўйлаган чиқарсиз?! Қани энди шундай бўлса?! Афсуски хўжалик раҳбарлари қарзни узишга келганда «қийналишади»...

Бундан ташқари, бугунги кунда ҳар бир килограмм буғдойнинг ўртача бозор нархи 175 сўмни ташкил этади. Агар пудратчи режадан ортиқ етиштирилган ҳосилнинг 100 фоизини натура ҳолда олганида, 6800 килограмм буғдойнинг умумий қиймати 1.190.000 сўмни ташкил этарди.

Иккинчи томондан, амалдаги қонунларимизда ҳам бу ҳол ўзининг аниқ ифодасини топган. Жумладан, Фуқаролик Кодексининг 324,985-моддалари, Фуқаролик процессуал Кодексининг 48-моддаси, **"Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий ҳуқуқий базаси тўғрисида"**ги Қонуннинг 24,35-моддалари ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 17 февралдаги 57-сонли қарори 7-қисми 5-бандига асосан "Ғайрат" ширкат хўжалигидан оилавий пудратчи А. Имомовнинг фойдасига режадан ортиқча топширилган буғдой учун умумий қиймати 1.190.000 сўм ундириш лозим.

Аммо ширкат хўжалиги раҳбарлари пудратчиларнинг ана шу қонуний ҳақини беришни исташмади. Шунинг учун бу иш судда кўриб чиқилди. Учқўрғон туманлараро фуқаролик ишлари бўйича судига пудратчиларнинг манфаатини кўзлаб киритилган даъво аризаси кўриб чиқилди. Суднинг ҳал қилув қарорига кўра буғдойчилик соҳасида меҳнат қилган 7 оилавий пудратчига "Ғайрат" ширкат хўжалиги 3.298.750 сўмни тўлайдиган бўлди.

Дарвоқе, бугунги куннинг талаби шундай: меҳнат қилган киши унинг роҳатини ҳам кўриши керак. "Ғайрат" ширкат хўжалигининг раҳбарлари эса буни ўз вақтида англаб етмаган кўринади...

Маъмур МУСУРМОН,
"Инсон ва қонун" мухбири

Huquqiy savodxonlik sari

ИШЛОВЧИ НАФАҚАХЎРЛАРГА НАФАҚА ТЎЛАШ ТАРТИБИ

СИЗ У ҲАҚДА НИМАЛАР БИЛАСИЗ?

Мамлакатимиз Президентининг 1995 йил 20 ноябрдаги "Ишловчи нафақахўрларга тўланадиган нафақалар ҳақида"ги Фармонига асосан Ижтимоий-таъминот вазирлиги, Мудофаа вазирлиги, Миллий хавфсизлик хизмати, Вазирлар Маҳкамаси қошидаги ижтимоий муҳофаза жамғармаси, Ички Ишлар вазирлиги томонидан Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда 1995 йил 19 декабрда "Ишловчи нафақахўрларга нафақа тўлаш тартиби" тасдиқланиб, 1996 йил 1 январдан амал қилиб келинмоқда.

Унга кўра мамлакатимиз ҳудудида ишловчи нафақахўрларга нафақа қуйидаги миқдорда тўланади:

1. Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари ва ногиронларига (уларга тенглаштирилган шахсларга), иккинчи жаҳон уруши йилларида фронт орқасида ишлаган ёки ҳарбий хизмат мажбуриятини ўтаган шахсларга, 1 ва 2-гуруҳ ногиронларига, шунингдек, Чернобель фожеаси оқибатида зарар кўрган шахсларга 100 фоиз;

2. Бошқа барча нафақахўрларга — уларга белгиланган нафақанинг 50 фоизи миқдорида нафақа тўланади.

Ижтимоий таъминот идоралари рўйхатига олинган ва корхона, муассаса, ташкилотларда (жумладан, диний ташкилотларда) ишлаётганларга идоравий мансублиги, мулкчилик ва хўжалик ҳамда меҳнатга ҳақ тўлаш шаклидан қатъи назар нафақалар шу жойдан тўланади. Ўриндошлик асосида ишлаётган нафақахўрларга нафақа асосий иш жойидан тўланади.

Нафақахўрнинг яшаш жойи бўйича ижтимоий таъминот идоралари томонидан берилувчи Ф-25 топшириқнома иш жойи бўйича нафақа тўлаш учун асос бўлади. Нафақа миқдори унинг қайта ҳисобланиши туфайли ўзгарадиган бўлса, ижтимоий-таъминот бўлими топшириқноманинг орқа томонига нафақанинг янги миқдори ҳақида белги қўяди.

Нафақахўр ишдан бўшаганида корхона ёки муассаса нафақа тўлашни тўхтатади ва ижтимоий таъминот идорасига нафақа қайси муддатгача тўланганлиги кўрсатилиши билан топшириқномага билдирув юборади. Нафақахўр яна ишга кирганда янги топшириқнома берилади.

Нафақахўрга иш куни тўла ёки тўла бўлмаганидан қатъи назар 50 фоиз миқдоридаги нафақа тўланади.

Календар йили давомида 2 ойгача бўлган муддатли меҳнат шартномаси бўйича вақтинчалик ишлаб турувчи нафақахўрларга уларнинг яшаш жойлари бўйича тўла миқдорда нафақа тўланади. Бунда нафақахўр бу ойларда сурункасига ёки узилиш билан ишлаганининг аҳамияти йўқ.

Меҳнат шартномаси муддати узайтирилганда ёки нафақахўр амалда 2 ойдан кўп ишлаганда нафақа умумий қоидаларга кўра тўланади.

Айтиш жоизки, нафақадан солиқ олинмайди. Ишловчи пенсионерга ўз вақтида ва тўғри нафақа тўлаш, шунингдек, нафақахўрнинг ишдан бўшаши ёки ишга қабул қилиниши тўғрисидаги маълумотлар ҳаққоний ва ўз вақтида ижтимоий-таъминот идораларига тақдим этилишига қонунчилик томонидан ўрнатилган тартибга кўра, корхона, ташкилот, муассаса ва хўжалик раҳбари жавобгар саналади.

Adliya tizimi

САМАРҚАНД

Ўтган апрел ойида вилоят адлия бошқармаси хўжалик судига олтита даъво аризаси киритди. Даъво аризаларининг биттаси фермер хўжалигига ноқонуний равишда берилмасдан келинаётган ер майдонини олиб бериш ҳақида бўлса, бештаси шартномага асосан топширилган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ҳақини ундиришга қаратилган. Хўжалик судига киритилган ана шу даъво аризалар туфайли жавобгарлардан 20 миллион 679 минг 600 сўм асосий қарз ва 8 миллион сўмдан устама ҳақ суд тартибида ундириладиган бўлди.

* * *

Жомбой туманидаги "Жомбой" ширкат хўжалиги раҳбар ва мутасаддилари аксарият оила пудратчиларига 2001 йил ва жорий йилнинг биринчи чорагида меҳнат ҳақларини тўламаган. Адлия бошқармаси Жомбой туманлараро фуқаролик ишлари бўйича судига оила пудратчилари манфаатларини кўзлаб 4 миллион 495 минг 536 сўм меҳнат ҳақини ундириш юзасидан 108 та даъво аризаси киритди.

Амалдаги қонунлар ижросини таъминлаш, қонун бузилишларининг олдини олиш ҳуқуқий демократик давлатда қонун устуворлигини таъминлашнинг муҳим шартларидан бири саналади. Ўтган бир ойда адлия бошқармаси туман ҳокимликлари, корхона, ташкилот ва банк муассасалари раҳбарлари номига 23 та тақдимнома ва 7 та ёзма огоҳлантириш киритди. Айни пайтда ушбу ҳужжатлар ижро назоратида турибди.

Bugunning gapi

КРЕДИТ ОЛИШ ОСОНМИ? УНИ ҚАЙТАРИШ-ЧИ?

Самандар Нормуродов, Шариф Эшқувватовлар Хатирчи, Каримжон Расулов эса Нурота туманида истиқомат қилади. Лекин тақдирнинг йўриғини қарангки, уччовлон кўча-кўйда ёки айтайлик, чойхонада эмас, балки судда танишиб қолишди. Шунда улар тақдирлари туташиб кетганини ҳис қилишди.

Гап шундаки, Каримжон Расулов 1996 йил Нурота туманида "Оқтов" деҳқон-фермер хўжалигини ташкил этди-ю, аммо чорвачиликни ривожлантириш, қўй-эчкиларни кўпайтириш муаммо бўлиб қолди. Сабаб, маблағ йўқ эди. Шунда унга дўстларидан бири маслаҳат солди:

— Каримжон, худога шукр, банк бор. Кредит олинг-қўйинг. Қарабсизки, бир пасда пичоғингиз мой устида бўлади.

— Мен ҳам шундай қилсаммикан, деб ўйлаётган эдим, — дея кўнглини ёрди Каримжон.

— Кўп ўйламанг, яхшиси, таваккал қилинг. Чунки ўйчининг ўйи битгунча, таваккалчининг иши битибди, деган мақол бор. Тўғрими?

— Тўғри, шундай қилганим бўлсин!

Бу воқеага ҳам 6 йилча бўлиб қолди. Ўшанда масала банкдан эмас, балки «Бизнес фонд»да ҳал бўлди. Аниқроғи, 1996 йилнинг 17 июн куни Навоий вилоят "Бизнес фонд" бошқармаси билан "Оқтов" деҳқон-фермер хўжалиги раҳбари Каримжон Расулов ўртасида 1 миллион 29 минг 941 сўмлик имтиёзли кредит шартномасига имзо чекилди. Буни қарангки, ўттиз фоизли шарт билан 4 йилга мўлжаллаб олинган кредит муддати ҳам ҳаш-паш дегунча ўтиб кетди. Лекин "Оқтов" деҳқон-фермер хўжалиги бошлиғи К. Расуловнинг мияси ишлаб қолди. У "Мадад" суғурта агентлиги билан шартнома тузди. Агар хўжалик кредитни тўлай олмаса, "Мадад" фермернинг қарзини тўлашлигини айтишди. Ўртада қонуний ҳужжатлар тўлдирилди. Фермер унинг ҳисобига 133 минг 441 сўм суғурта маблағини расмийлаштирди. Фермер хўжалигининг кейинги уч йиллик фаолияти бўйича мониторинг ўтказилганда, кредит маблағлари мақсадли ишлатилгани ва кредитни қайтариш имконияти мавжудлиги аниқланган. Шу давр ичида Каримжон кредитдан 109 минг 850 сўм, фоиздан 1,2 миллион сўм қайтарган.

Фермер хўжалик раҳбарининг айби билан кредит маблағи ўз вақтида қайтарилмаган. Натижада вилоят "Бизнес фонд" бошқармаси фермердан қолган қарзини ундириш учун вилоят хўжалик судига мурожаат қилди. Хўжалик суди судьяси Гулшойим Норқобилова, вилоят прокуратураси вакили ҳамда даъвогар ва жавобгарлар иштирокида масала кўриб чиқилди. К. Расулов 920 минг 50 сўмлик кредит қарзи ва 81 минг 410 сўмлик фоизи борлигини тан олди ва молиявий аҳволи оғирлиги сабабли 414 минг 41 сўм жарима тўлашдан озод этишни сўради.

Суд иш материаллари, даъвогар ва жавобгарларнинг тушунтиришлари ҳамда прокурор ёрдамчисининг хулосасини эшитиб, унинг талабини қисман қаноатлантиришни лозим топди. Суд кредитдан тўланмай қолган қарзни "Оқтов" фермер хўжалиги раҳбари Каримжон Расуловдан ундириш ҳақида қарор чиқарди.

Суғурта шартномасининг 4.4-бандида "суғурталовчининг кредит шартномадаги мажбуриятларини бажариш учун суғурталанувчи кредит шартномаси тугагандан кейин 3 банк кун давомида ёзма ариза бериши ва фойдаланувчининг вакили ҳамда суғурталовчи билан бирга кредитни қайтара олмагани ҳақидаги далолатномани тузишда иштирок этишга мажбурдир", деб кўрсатилган. Судда шартнома шартларини бажариш ва ўзининг манфаат ҳамда ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида жавобгар ўз вақтида ёзма ариза билан суғурталовчига мурожаат қилмагани маълум бўлди. Шу билан бирга кредитни қайтара олмаслиги ҳақидаги уч томонлама далолатнома ҳам тузилмаган. Бундай ҳолатда суд қўшимча жавобгар — "Мадад" суғурта агентлигини жавобгарликдан озод этди ва даъвогарнинг жавобгардан 810 минг 907 сўм ундириб бериш ҳақидаги талабини рад этишни лозим топди. Шундай қилиб ўйнаб-кулиб олинган кредит, охири суд аралашуви, кўнгил хиралик билан якун топди.

Хатирчи туманидаги "Шарифбобо" деҳқон-фермер хўжалиги раиси Шариф бобо Эшқувватовнинг тақдири ҳам ҳамкасбиникига ўхшаб кетади. У ҳам 1996 йил 5 июн куни вилоят "Бизнес фонд" бошқармасидан 684 минг 872 сўм имтиёзли кредит олди. Келишувга кўра, 4 йил мобайнида кредит қарзи узилиши керак эди. Фермер "Мадад" суғурта агентлиги билан 1996 йил 11 июн куни 89-сонли суғурта полиси тузади. Агар фермер қарзини тўлай олмаган тақдирда, "Мадад" жавобгарликни ўз зиммасига олиб, ҳисоб рақамига 84 минг 872 сўм суғурта маблағини кўчиртирди. Бироқ ўтган тўрт йилда Шариф бобо кредит қарзини қайтармаган. Фақат кредит фоизидан 53 минг 542 сўм қайтарган, холос.

Шу боис вилоят "Бизнес фонд" бошқармаси "Шарифбобо" деҳқон-фермер хўжалигини вилоят хўжалик судига берди. Ундан 684 минг 872 сўм кредит, 872 минг 730 сўм устама фоизи ва 308 минг 192 сўм жарима ундиришни сўради. Судда Шариф бобо Эшқувватов сўз олиб, оғир аҳволга тушиб қолганлигини баён қилди. Айниқса, кредит олган 1996-1998 йилларда озуқа етишмаслиги сабабли фермер хўжалиги ҳисобидаги 26 бош қорамол ҳар хил касалликларга чалиниб нобуд бўлгани тўғрисида Ш. Рашидов номидаги ширкат хўжалиги участка ветеринария врачи томонидан берилган маълумотнома ва ушбу моллар нобуд бўлганлиги ҳақида далолатномалар мавжудлигини айтди.

Суд юқоридаги ҳолатларни ва деҳқон-фермер хўжалигининг ҳозирги молиявий аҳволини инобатга олиб, ундан "Бизнес фонд" фойдасига 260 минг сўм кредит қарзи, 872 минг 730 сўм кредит фоизи, жами 1 млн. 133 минг 519 сўм ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарди. "Мадад" суғурта агентлиги эса "Бизнес фонд" га 424 минг 83 сўм тўлайдиган бўлди.

Шу тумандаги "Искандарбобо" фермер хўжалиги раиси Самандар Нормуродов ҳам кредитини тўлай олмасдан судма-суд юрибди. Фермер 1997 йил 14 октябрда вилоят "Бизнес фонд" бошқармаси билан шартнома тузиб, 501 минг 266 сўм имтиёзли кредит олган. Чорвачиликни ривожлантириш мақсадида 35 фоизлик шарт билан 36 ой давомида кредитни тўлашга келишиб олишди. Самандар Нормуродов ўша пулга 40 бош қорамол, 10 тонна омухта ем харид қилган.

Шартномада қайд этилганидек, жавобгар йиллик 35 фоиз устама тўлаши ва кредитни 2000 йил 25 сентябрга қадар тўлиқ қайтариш лозим эди.

Аммо С. Нормуродов шартнома қоидасини бузди. Кредит пулини ўз вақтида тўламади. Вилоят хўжалик суди судьяси Гулшойим Норқобилова ишни холисона баҳолади. "Искандарбобо" фермер хўжалигидан 501 минг 266 сўм кредит, 472 минг 536 сўм устама фоиз ва 50 минг сўм устама ҳақи ундиришни лозим топди.

Мана, номлари тилга олинган уч нафар фермер кредитни олишга олган-у, аммо уни қайтаришни унутиб қўйишган. Лекин пул олувчи олмоқнинг бермоғи ҳам борлигини унутмаслиги керак-да.

Дарвоқе, Юртбошимиз тадбиркорларни молиявий қўллаб-қувватлаш, уларга банк хизматларини кўрсатишнинг самарадорлигини янада ошириш, молиявий ресурсларни тежаш ва кредитлаштириш жараёнини такомиллаштириш масалаларига алоҳида эътибор қаратаяпти. Шундай экан, ҳар бир тадбиркор кредит олишдан илгари уни қайтариш чора-тадбирини белгилаб олиши лозим. Ана шунда банк билан мижоз ўртасида ҳеч қандай можаро келиб чиқмайди.

Ёрқул УМАРОВ,
"Инсон ва қонун" мухбири

Insoniylik tamoyillari

ГУМОН ҚИЛИНУВЧИ, АЙБЛАНУВЧИ ВА СУДЛАНУВЧИ

УЛАРНИ ҲИМОЯ ҲУҚУҚИ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ШАРТИ НИМАДАН ИБОРАТ?

Аввало шуни айтиш керакки, ҳимояга дахлдор бўлган ҳуқуқ уни амалга оширишнинг кафолатлари билан узвий боғлиқдир. Ҳимояланиш ҳуқуқи суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд томонидан гумон қилинувчига берилган ҳуқуқларни тушунтириб бериш ҳамда қўйилган айбловдан ҳимояланиш учун барча восита ва усуллардан фойдаланишдан иборат.

Шунингдек, айбланувчини ҳимоя ҳуқуқи билан таъминлашни қандайдир бир процессуал ҳуқуққа тенглаштириш ҳам керак эмас. Нега деганда, айбланувчи (гумон қилинувчи, судланувчи)ни ҳимоя ҳуқуқи билан таъминлаш — бу шахсий ҳамда ҳимоячи орқали эълон қилинган айбловдан ҳимояланишга оид процессуал ҳуқуқлар мажмуи ҳисобланади.

Амалдаги қонунчиликка кўра ҳимоячининг ишда иштироки айблов эълон қилинган ёки гумон қилинувчи деб эътироф этилганлиги тўғрисидаги қарор чиққан ёхуд у ушланган пайтдан бошлаб рухсат этилади. Яна шуни айтиш керакки, айбланувчи ўзининг қонуний манфаатлари ҳамда ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя қилиш юзасидан кенг қамровли ҳуқуқларга эга. Жумладан, у ўзининг нимада айбланаётганини билиш, қўйилган айблов ва ишнинг бошқа ҳар қандай ҳолатлари бўйича кўрсатма ҳамда тушунтириш бериш, ҳимоячига эга бўлиш, у билан холи учрашиш, дастлабки тергов тамом бўлгач, ишнинг барча қисмлари билан танишиб чиқиш, суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоят қилиш ҳуқуқига эга.

Айбланувчи ҳимоячини ўз хоҳишига асосан танлаш ҳуқуқига эга. ЖПКнинг 49-моддасига мувофиқ, ҳимоячи гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини қонунда белгиланган тартибда ҳимоя қилиш ҳамда уларга зарур ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш ваколатига эга бўлган шахс саналади.

Шу ўринда табиий савол туғилади: Хўш, жиноят ишида кимлар ҳимоячи сифатида иштирок этиш ҳуқуқига эга?

Жиноят ишида адвокатлар, махсус рухсатномага эга шахслар, жамоат бирлашмалари вакиллари ҳимоячи сифатида қатнашиши мумкин.

Иккинчи томондан, гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчининг илтимосига кўра, суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд ишда ҳимоячининг иштирок этишини таъминланган бўлиши керак.

Бундан ташқари, ёлланган ҳимоячининг йигирма тўрт соат ичида иштирок этишга имконияти бўлмаса, суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчига ёхуд уларнинг қариндошларига бошқа ҳимоячини таклиф этиш, ҳимоячи тайинлашни сўраб адвокатлар бюроси, ҳайъати ёки фирмасига мурожаат қилишни тавсия этади. Ҳимоячи эса исталган вақтда ишда иштирок этишга киришишга ҳақлидир.

Энг муҳими, ҳимояланиш ҳуқуқига қўшимча кафолат сифатида процессуал қонунчилик айбланувчига, ҳатто уларнинг илтимоси ёки хоҳишига зид бўлса-да, тегишли равишда ҳимоячи белгилайди.

ЖПКнинг 51-моддасига кўра, қуйидаги ишларда ҳимоячи иштирокини таъминлаш мажбурий саналади:

1) вояга етмаганларнинг иши бўйича;

2) соқов, кар, кўр, жисмоний нуқсони ёки руҳий касаллиги сабабли ўзини-ўзи ҳимоя қилиш ҳуқуқини амалга оширишга қийналадиган бошқа шахсларнинг иши бўйича;

3) судлов иши олиб борилаётган тилни билмайдиган шахсларнинг иши бўйича;

4) жазо чораси сифатида ўлим жазоси тайинланиши мумкин бўлган жиноятларни содир этишда гумон қилинаётган ёки айбланаётган шахсларнинг иши бўйича;

5) шахсларнинг манфаатлари ўзаро қарама-қарши бўлиб, улардан бири ҳимоячига эга бўлган ишлар бўйича;

6) давлат ёки жамоат айбловчиси иштирок этаётган ишлар бўйича;

7) жабрланувчининг вакили сифатида адвокат иштирок этаётган ишлар бўйича;

8) тиббий йўсинда мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги ишлар бўйича.

Шунингдек, суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд ишнинг мураккаблиги ва бошқа ҳолатлардан келиб чиқиб, ҳимоячи иштирокини шарт деб топишга ҳақлидир.

Амалиётда шундай ҳоллар ҳам учрайдики, гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчининг илтимосига кўра бошқа шахслар томонидан ҳимоячи таклиф этилмайди. Бундай вазиятларда адвокатлар бюроси, ҳайъати ёки фирмаси раҳбари суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суднинг талаби бўйича дастлабки тергов ёки суд муҳокамасида иштирок этиш учун ҳимоячи тайинлаши шарт.

Шу билан бирга, гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ҳимоячи билан битим тузган бўлса, адвокат ҳимоячи вазифасини бажаришни рад этишга ҳақли эмас.

Яна шуни айтиш жоизки, ҳимоячи бирон шахснинг қонуний манфаатлари ҳамда ҳуқуқларини ҳимоя қилаётган жараёнда айбланувчи ёки судланувчи қамоқда сақланаётган бўлса, у билан холи учрашиш ҳуқуқига эгадир. Албатта, бундай вазиятда учрашувлар сони ва вақти чегараланмайди. Учрашув сони ва вақтининг чегараланмаслиги ҳимояланиш борасидаги ҳуқуқ доираси ҳамда ЖПКнинг 2-моддасида назарда тутилган жиноят процессуал ҳужжатларнинг моҳиятидан ҳам келиб чиқади.

Шундай қилиб, гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчини ҳимоя ҳуқуқи билан таъминлаш тамойили қуйидагиларни ўз ичига олади:

1) қонун ҳужжатларида белгиланган суриштирув, тергов, прокуратура органлари ва суднинг гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчини ҳимоя ҳуқуқи билан таъминлаш ва бундай имкониятларга эга бўлишга қаратилган чора-тадбирлар кўриш мажбурияти;

2) гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчи бузилган қонуний манфаатлари ҳамда ҳуқуқларини тиклаш, бундай ҳуқуқбузарлик содир этган мансабдор шахсларни жавобгарликка тортувчи қонунда назарда тутилган барча восита ва усуллар;

3) ҳимоячи гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчининг қонунда таъқиқланмаган ҳар қандай йўл ҳамда усуллар билан оқлашга ёрдам берадиган ҳолатларни, белгиланиши кутилаётган жазони енгиллаштирадиган барча деталларни аниқлаши даркор бўлади. Бундай вазиятда жамоат бирлашмасининг вакили ҳам жамоат ҳимоячиси сифатида иштирок этиши мумкин.

ЖПКнинг 487-моддасида қайд этилганидек, процесс иштирокчиларини қонунда белгиланган ҳуқуқлардан маҳрум қилган, бу ҳуқуқларни чеклаган ёхуд суд ишни ҳар томонлама кўриб чиқишга бошқача тарзда халал берган ҳамда қонуний, асосли ва адолатли ҳукм чиқаришга таъсир қилган ёки таъсир қилиши мумкин бўлган қоидабузарликлар ЖПК меъёрларини жиддий бузиш деб эътироф этилади.

Мазкур модданинг 2-қисми 8-бандига биноан эса, қонунга кўра ҳимоячининг иштироки шарт бўлса-ю, иш унинг иштирокисиз тергов қилинган ёки кўриб чиқилган бўлса, ҳукм бекор қилиниши керак. Бундай тамойилнинг мавжудлиги шундан дарак берадики, ҳимоя ҳуқуқи билан таъминлаш шарти конституциявий ҳуқуқ ҳисобланади.

Гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчини ҳимоя ҳуқуқи билан таъминлаш — бу шахс манфаатларини кафолатлаш билан бирга, одил судловнинг яққол намунаси сифатида ҳам алоҳида аҳамият касб этади. Бу тамойил ҳаётда нечоғлик ўз ифодасини топса, суд ҳокимиятига нисбатан ҳар бир фуқарода шунчалик ҳурмат ҳисси уйғонади.

Абдужаббор ҚУРБОНОВ,
юридик фанлари номзоди

Mohiyat

МЕРОСГА КИМ ҲАҚЛИ?

Шаҳрисабзлик Л. Санобар кўзи очиқлигида уй-жойини жиянига хатлаб, васиятнома ёзиб қолдирган эди. Орадан бир йил ўтиб кампир бандаликни бажо келтирди. Жиян уйда уч йил яшагач, яъни 1996 йил август ойида меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисида гувоҳнома беришни сўраб Шаҳрисабз шаҳар Давлат нотариал идорасига мурожаат этди. Катта нотариус Таниқул Исматов Фуқаролик Кодекси талабига кўра меросдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга бўлган бошқа оила аъзолари бор-йўқлиги ҳақида маълумот талаб қилди. Жиян ҳам яширмасдан ўша уйда бирга яшаб турган эри борлиги ва у нафақа ёшида эканини билдирди. Нотариус тегишли қоидага кўра жияннинг нафақахўр эрини чақириб, "сиз меросдан ҳисса олиш ҳуқуқига эгасиз, агар ҳоҳласангиз, уйнинг бир қисми сизга тегишли экани ҳақида гувоҳнома берилиши мумкин", дейди. Чол шунда уй-жойини жиян номига тўлиқ ўтказиб бериш ва меросдан ҳисса олмаслик ҳақида ариза беради ва гувоҳнома олишни рад қилади. Унинг аризасига кўра, уй-жой жияннинг номига тўлиқ ўтказилди. Орадан тўрт йил ўтди. Чолнинг фикрида нимадир ўзгариш бўлди-ю, уй-жойнинг бир қисмига эгалик қилиш ҳақида турли ташкилотларга мурожаат эта бошлади. Бироқ қонундан ташқари ишни бажаришга эса ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Афсуски, ана шундай тушунмовчиликлар оқибатида меросга эгалик ҳуқуқини олишга ҳаракат қилувчилар кейинги пайтларда бир мунча кўпайган. Ҳаммаси қонуний бўлса кошкийди? Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, собиқ шўролар давридаги нотариал қонунларга кўра амаки, тоға, амма, хола ва бошқа қариндошлар меросхўр бўлолмасди. Мерос аввал давлат ҳисобига ўтказилар ва кейин уни сотиб олиш мумкин эди. 1996 йил 26 декабрдаги **"Нотариат тўғрисида"**ги Қонун, шунингдек, Фуқаролик Кодексининг қабул қилиниши муносабати билан меросга эгалик ҳақ-ҳуқуқлари ҳар томонлама кенгайтирилди. Меросни қабул қилиш муддатлари ҳам қатъий белгиланди. Меросхўр ворисликка чақирилгунча олти ой муддат ичида нотариал идорага мурожаат қилиши мумкин. Олти ойдан кейин у меросдан воз кечиш муддатини ўтказиб юборган ҳисобланади.

Меросга муносабатда васият тушунчаси, ворислик ҳуқуқи, никоҳ даврида орттирилган умумий мулкнинг ҳисобланиши, уй-жой, хонадон ва шунга ўхшаш бошқа турдаги мулкларни тасарруф этишда аҳоли ўртасида бир қатор тушунмовчиликлар мавжудлиги боис маҳалла ва гузарларга чиқиб, айниқса, қариялар ҳамда ёш келин-куёвларга тегишли қонунларни тушунтириш-тарғибот ишлари олиб бориш бугуннинг муҳим вазифаларидан ҳисобланади.

Зеро, шундагина қариндош-уруғлар ўртасидаги низо, ҳатто юз кўрмас бўлиб кетиш ҳолларининг олди олинган бўларди.

ҒОЗИ РАҲМОН
"Инсон ва қонун" мухбири

To`rtinchi hokimiyat

"СИЗЛАРГА ИШОНГАН ЭДИМ..."

(Давоми. Боши биринчи бетда)

Бундан икки ярим ой муқаддам ҳам айни саволни ўртага ташлаган эдик. Афсуски, бу саволимиз ҳам жавобсиз қолди.

Афсуски, газета ўқишга вақти бўлмайдиган раҳбарлар Сирдарё вилояти, Боёвут туманида ҳам бор экан. Йўқса, Боёвут тумани, Турсунбой Латипов номидаги жамоа хўжалиги аъзоси Муҳаммад Турсунбоевнинг газетамизнинг 12 март сонида эълон қилинган **"Боғ яратмоқчи эдим..."** сарлавҳали мактуби жавобсиз қолмаган бўларди. Айни шу мазмундаги шикоят хатини бизга Андижон вилояти Мингбулоқ туманидаги "Гигант" ширкат хўжалиги аъзоси Н. Жабборов ҳам йўллаган. Шикоятчининг мактуби шу йилнинг 19 март куни газетада **"Фермер бўлмоқчи эдим..."** сарлавҳаси остида чоп этилди. Қовун-қовундан ранг олар деганларидек, мингбулоқлик мутасаддилар ҳам худди боёвутлик раҳбарлардек иш тутишди. Яъни газетада чоп этилган мактубни "кўрмадилар". "Кўрмадилар"ми, демак, жавоб ёзиш шарт эмас.

Тўғри, газетамизда чоп этилган аксарият танқидий мақолаларга мутасадди идоралардан ўз вақтида ва ҳаққоний жавоб оламиз. Бундай жавобларни газетамизнинг биринчи саҳифасида **"Инсон ва қонун"га жавоб берадилар"** рукни остида доимий бериб борамиз. Лекин баъзан шундай жавоблар ҳам келадики, нима дейишни билмай қоласан, киши. Жавоб бермадингиз, дейишга асос бўлмайди. Берилган жавобдан эса, шикоятчи қониқмайди.

Келинг, шу ўринда яна бир мисол келтириб ўтайлик. Муштарийларимизга яхши маълумки, газетамизда **"Одамлар нега шикоят ёзади?"** сарлавҳаси остида туркум мақолалар эълон қилиб борилмоқда. Унда таҳририятга келаётган шикоят хатларидан имкон даражасида фойдаланишга ҳаракат қиламиз. Зукко муштарийларимизнинг ёдларида бўлса, газетанинг ўтган йилги 18 декабр сонида ҳам юқоридаги сарлавҳа остида мақола эълон қилинган эди. Унда бир қатор шикоятчилар қатори Андижон шаҳар, Дукчи Эшон кўчаси, 4-уй, 20-хонадонида истиқомат қилувчи Анорахон Шаробиддинованинг мактуби ҳам чоп этилганди. Шикоятчининг ёзишича, унинг уйида 2000 йилнинг сентябр ойида ўғирлик содир этилган. Ўғриларнинг кимлиги аниқ бўлсада, тегишли идоралар бу масалага жиддий эътибор қаратмаган. Хуллас, шикоятчининг асосий даъвоси ана шундан иборат эди. Орадан икки ой ўтиб, А. Шаробиддиновадан мактуб олдик. Унда ҳам **"кўзғатилган жиноят иши"** ҳамон бир жойдан силжимай турганлигини ёзилган. Албатта, биз ҳам такрорий шикоятларни эътибордан четда қолдирмаймиз. Газетанинг 26 март сонида эълон қилинган **"Одамлар нега шикоят ёзади?"** туркумидаги бешинчи мақолада А. Шаробиддинованинг такрор ёзган хатини яна келтириб ўтдик. Демак, А. Шаробиддинованинг иккинчи мактуби ҳам "газета юзини кўрди". Ўйлайсизки, шундан сўнг шикоятчимизнинг ишлари ҳал бўлгандир. Биз ҳам кетма-кет икки марта бир мавзуда фикр юритганимиздан сўнг мутасадди ходимлар ушбу масалага жиддий эътибор қаратишган, деб ўйлаган эдик. Буни қарангки, 16 май куни А. Шаробиддиновадан навбатдаги, учинчи шикоят мактубини олдик. Бу мактубда шикоятчи шундай ёзади, ***"...Мен сизларга ишониб, шикоят йўллаган эдим. Мактубимни газетада эълон қилганларингиз учун сизларга раҳмат. Лекин менинг уйимда содир этилган ўғирлик жинояти барибир очилмади. Сизларга биринчи ва иккинчи мактубимни йўллаган пайтимда, мен тўртинчи ҳокимиятга ишонар эдим. Афсуски, нотўғри қилган эканман..."***

А. Шаробиддинованинг ушбу мактубига нима деб жавоб ёзишни билмадик. Шунинг учун ҳам унинг фикрларини яна бир марта газета орқали эълон қилишга қарор қилдик. Зора, бу сафар масалага ойдинлик киритилади, деган умиддамиз. Бундан ташқари, яна ўша бешинчи мақоламизда Қарши шаҳридан Сурайё Бекмуродованинг мактубини ҳам эълон қилган эдик. Ушбу мактубдан ҳам кўчирма келтириб ўтамиз:

"Мен ўтган йилнинг 22 декабрида Қарши шаҳрида ўтказилган "Ҳамшира — 2001" республика кўрик-танловида иштирок этиб, фахрли биринчи ўринни эгалладим. Кўрик-танлов шартларида ғолибага "Тико" автомобили бериладИ, дейилган эди. Дарҳақиқат, ғолиб бўлганимдан сўнг менда тантанали равишда "Тико" автомобили топширилди...

...Тантанали йиғиндан сўнг ўзим фаолият кўрсатадиган вилоят сил касалликлари диспансери бош врачи Абдулла Равшанов машинани ҳайдовчисига ҳайдатиб, уйига олиб кетди..."

Биз ҳам Сурайё Бекмуродова сингари бош врач "Тико" автомобилини нега уйига олиб кетганлиги билан қизиққан эдик. Афсуски, бу саволга на вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси, на бошқа мутасадди идора раҳбарлари жавоб беришни эп кўришмади.

Агар бугунги мақоламиздан сўнг баъзи бир жавобсиз саволларимизга жавоб топсак, албатта, буни муштарийларимизга ҳам маълум қиламиз...

Ислом ҲАМРО,
"Инсон ва қонун" мухбири

Пойтахт манзаралари

"ЎЗИНГНИКИ ЎЗАГИНГНИ КЕСАДИМИ?!."

Tahrirsiz maktub

2001 йил 31 март куни уйимга куёвим Адаш Мавлонов ва ҳамқишлоғим Олим Хуррамовлар Давлатобод жамоа хўжалигидаги Найман қишлоғида яшовчи Шамсиддин Меликов деган кишини бошлаб келишди. Куёвим ва ҳамқишлоғим бу кишига қарзга пул бериб туришимни, у яқинда беш миллион сўм кредит олиши ва ўшанда пулни қайтаришини айтишди. А. Мавлонов ва О.Хуррамовларнинг гувоҳлигига ишониб, умримда кўрмаган-билмаган одамга 140 минг сўм бериб юбордим. 2 май куни Ш. Меликов О. Хуррамов билан келиб, яна 225 минг сўм олди ва 3 июн куни қайтариш ҳақида тилхат ёзиб берди. Бироқ белгиланган муддат тугаса-да, у қарзни қайтарай демади. Аксинча, 12 июн куни учинчи марта келиб, "давлатдан пул олишим қийин бўляпти, шу сабабли яна бир миллион 50 минг сўм керак бўлиб қолди", дея шунча миқдордаги пулни олиб, тилхат ёзиб кетди. 27 июн куни энди Ш. Меликовнинг хотини Қурбоной Меликова ойнинг охирида қайтариш шарти билан 155 минг сўм олди.

Шундай қилиб, куёвим ва ҳамқишлоғимга ишонганим туфайли берган пулларимни қайтариб ололмай саргардонман. Шамсиддин Меликов мендан жами бир миллион саккиз юз йигирма минг сўм қарз олган. Қарзни қайтаришини сўраб унинг уйига бир неча марта бордим. Бироқ у ҳар хил баҳоналарни рўкач қилиб келмоқда.

2001 йил 21 июл куни Ш. Меликовнинг фирибгарлиги устидан тумандаги ҳуқуқни муҳофаза этувчи идорага мурожаат қилдим. Аммо у ердагилар ҳам ёши саксонни қоралаган, биринчи гуруҳ ногирони — кўзи ожиз бир инсоннинг мурожаатини мутлақо эътиборсиз қолдирдилар. Шунинг учун таҳририятга умид билан ушбу хатни ёздим.

Жаббор МУХТОРОВ,
Тайлоқ тумани, "Соҳибкор" ширкат хўжалиги

Таҳририятдан: Мана, яна бир таҳрирсиз мактуб билан танишдингиз. Одатимизни канда қилмаган ҳолда, таъкидлаб ўтмоқчимиз, қозилик қилиш фикримиз йўқ. Мактуб муаллифининг тумандаги ҳуқуқни муҳофаза этувчи идораларга қилган мурожаати жавобсиз қолганлиги ҳам аниқ факт демоқчи эмасмиз. Газетамизнинг кейинги сонларида уларнинг жавоб мактубларини ёритиш ниятидамиз.

Mitti maslahat

Рукн учун масъул: ҳуқуқшунос Т. ҚОРЁҒДИЕВ

ГУВОҲНОМА НЕЧА ПУЛ ТУРАДИ?

Маълумки, ФҲДЁ идораларида фуқароларга туғилиш, никоҳ, ўлим ва ажралишни тасдиқлайдиган гербли гувоҳномалар берилади. Ҳозирда ушбу масала бўйича жойларда баъзи бир тушунмовчиликлар ҳам юзага келаётгани сир эмас. Шу муносабат билан биз қуйида ФҲДЁ идораларида гувоҳномалар учун тўлов қандай амалга оширилиши ҳақида тўхталиб ўтишни лозим топдик.

1) Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 30 июнда қабул қилинган **"Туғилганлик, никоҳ қайд этилганлиги ва ўлим ҳақидаги гербли гувоҳнома шаклини тасдиқлаш, герб йиғимини жорий қилиш тўғрисида"**ги Қарорига асосан фуқароларга гербли гувоҳномалар беришда (ўлим гувоҳномасидан ташқари) энг кам ойлик иш ҳақининг 5 фоизи миқдорида тўлов ундирилмоқда. Ушбу маблағлар ҳар бир гербли гувоҳнома учун алоҳида ундирилиб, тўлов натижалари махсус йиғма жилдларга тикиб қўйилмоқда.

2) Вазирлар Маҳкамасининг **"Давлат божи ставкалари тўғрисида"**ги 533-сонли қарорига мувофиқ ФҲДЁ идораларида: а) никоҳни қайд қилганлик учун энг кам иш ҳақининг 20 фоизи; б) насаб, исм, ота исмини алмаштирганлик учун энг кам иш ҳақининг бир баравари миқдорида (17-18 ёшдагилар учун энг кам иш ҳақининг 50 фоизи миқдорида); в) тузатилган, ўзгартирилган, қўшимчалар киритилган, ёзувлар тикланганлиги ҳолати бўйича гувоҳномалар учун энг кам иш ҳақининг 10 фоизи; г) такрорий туркумда гувоҳномалар берганлик учун энг кам иш ҳақининг 15 фоизи; д) эр-хотиннинг ўзаро розилиги асосида ФҲДЁ идорасида ажратишни қайд қилиб, ажралиш гувоҳномаси бериш учун энг кам иш ҳақи миқдорида давлат божлари тўловлари ундирилади. (Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 20 октябрдаги қўшимча қарорига мувофиқ тўловлардаги айрим тузатишлар кўрсатиб ўтилди.)

3) Адлия Вазирлигининг 1994 йил 22-февралдаги махсус хатига мувофиқ ФҲДЁ харажатлари учун қўшимча пуллик хизмат кўрсатишлари тўғрисидаги қийматлар жадвали тасдиқланиб, шу асосда ФҲДЁ ҳаракатлари, такрорий гувоҳномалар бериш ва бошқа туркумдаги аризаларни тайёрлаганлик учун энг кам иш ҳақининг 2 фоизи, қайд этилган ва қаердалиги аниқ бўлмаган ҳужжатларни йилма-йил ахтариш ва далолатнома бор ёки йўқлиги ҳақида ҳужжат бериш учун энг кам иш ҳақининг 10 фоизи, бошқа манзилгоҳдан такрорий туркумда ФҲДЁ ҳаракатига доир гувоҳномаси сўраб ёзилган ҳужжат учун энг кам иш ҳақининг 4 фоизи ва ҳоказо харажатлар учун тегишли фоизларда пуллик хизмат маблағлари ундирилмоқда.

Кези келганда шуни айтиш лозимки, юқоридаги харажатлар учун тегишли маблағлар ундиришга қонуний асос бўлиб хизмат қиладиган жадваллар ҳар бир ФҲДЁ идорасида кўзга кўринарли жойларга осиб қўйилиши ва вақти-вақти билан аҳолига тушунтиришлар бериб борилиши лозим.

Зеро, ҳар бир мутасадди идора ходими аҳолидан тўловларнинг нима мақсадда ва қандай манбага таянган ҳолда олинаётгани, маблағнинг миқдори тўғри ёки нотўғрилигини изоҳлаб бериши шарт.

Jinoyatga jazo muqarrar

ЖАҲОЛАТ

СУД ОЧЕРКИ

Ҳамма қатори Хайрулла Шеримқулов ҳам анчадан буён онасиз ўсаётган қизларига кўпроқ меҳр улашгиси, қақажонларини қўғирчоқдек ясантириб қўйгиси келар эди. Уларга боқса, кўз ўнгида марҳума рафиқаси Мунавваранинг мунис сиймоси гавдаланар эди. Кунни кун, ойни ой, йилни йил қувиб, Хайрулланинг қизлари ҳам бўй етди. Айниқса, Гулмира ой деса ой, кун деса кун дегулик қиз бўлди.

Қизи бор уйнинг эшигига кўп одам "қулчилик"ка келади. Гулмирани келин қиламан, аравада ун, чилдирмада гул келтираман, деганлар оз бўлмади. Бироқ Хайрулла узоқдаги буғдойдан яқиндаги сомон яхши, деган нақлга амал қилиб Гулмирага яқин қўшниларидан бири Қадамбой Ҳакимовнинг ўғли Зокирдан келган совчиларга рўйхушлик берди. Қадамбой аканинг элда обрўси ёмон эмас. Бировни ноҳақ обдастагардон қилганини эшитмаган. От изини той босганидек, Зокир ҳам ота касбини танлади: туман ички ишлар бўлими паспорт шўъбасида ишламоқда. Отаси бир умр одамлар осойишталигини муҳофаза қилиб, фуқароларни инсофу адолатга, қонунни ҳимоя қилишга чорлаб келган бўлса, шундай йигит ёмон одам бўлиши мумкинми?!

Шуларни ўйлаб, Хайрулла совчиларга "Қадамбой аканинг уйидан қизим бахт топадиган, насибаси шу оилага сочилган бўлса, мен қарши эмасман. Нон ушатаверинг!" деди.

1998 йилнинг 1 октябрида иккала уйнинг олдида ҳам дошқозонларда ўт ёқилиб, қоп-қоп гуручдан ош дамланди. Узоқ-яқин қариндошлар, қўни-қўшнилар, бутун "Бўстон" қишлоғи аҳлини доира дум-думи тўйга чорлади. Авжи баҳорда қийғос очилган гулдек гўзал Гулмира поклик, мусаффолик белгиси ҳисобланган оппоқ либосни кийди. Бешигу беланчакдан бошлаб ўсган уйи остонасидан ўзга олам, ўзга уйга қадам ташлар экан, қизнинг киприкларида шашқатор ёшлар қалқди. Қариндош кампирлардан бири қизни маҳкам бағрига босиб:

— Шу бўйларингни, шу кунларингни Мунаввара кўрганида эди! — деганида Гулмира уввос солиб йиғлади.

...Аммо орадан бироз муддат ўтгач, негадир янги, ёш оила ўчоғи "тутай" бошлайди. Иш шу даражага бориб етдики, Гулмира никоҳ тўйидан қирқ бир кун ўтганидан сўнг, яъни 1998 йилнинг 11 декабрида ўз жонига қасд қилмоқчи бўлди.

Нега Гулмира Ҳакимовлар хонадонига "сингиб", оила иқлимидан "эркин нафас" олиб кета олмади? Бу борада Зокир унга қай йўсинда қўлқанот-у, қай даражада таянч бўла олди?

Бугун ушбу саволларга узил-кесил жавоб топиш осон эмас. Чамаси, яхши ният билан бир ёстиққа бош қўйган икки ёшнинг бир-бирига бўлган муносабатларидан кўра оила муҳити ёш аёлнинг "қизғалдоқ"дек муваққат бахтига довулу тўзонлар йўллагандек кўринади.

Очиғи, Зокир бошида ўртада "сулҳ" шароитини яратишга уриниб кўрди. Вақти етиб рафиқаси ҳомиладор бўлгач, 1999 йилнинг 1 июнида қонуний никоҳдан ўтишди. 14 кундан кейин бахт ва висол оқшомида алёр айтган ҳар бир одам сўзидаги яхши тилак ижобат бўлди — икки ёш фарзандлик бўлдилар.

Энди Хайрулла билан Қадамбой қудаси бир-бирини бағрига босиб, бобо бўлганларига суюнадиган, қўчқор сўйиб дўсту биродарларни бешик тўйига чорлайдиган қувончли дам етиб келган эди. Лекин бу гал табригу мулозамат аввалгидек астойдил бўлмади.

Англашимизча, Гулмира бекорга бошқага бошвоғини бериб қўядиган қиз эмас эди. Туғруқхонадан келиб не кўз билан кўрсинки, ўзига никоҳ тўйида олиб берилган "Лама" фасонли пальто йўқ эди. Уйдагилардан сўраса, оғзидан савол аломати чиқмасидан "ёқасига" ёпиштиришди: "Ўзинг яқинларингга бериб юборгансану жанжал чиқариш учун биздан талаб қиляпсанми?!" Чамаси, Зокир ҳам маълум маънода бу гапга ишонди. Сабаби — Гулмира кўпроқ қайнонаси Сафаргул опа билан чиқишолмас эди. Йигит онасининг пальто ҳақидаги гапларига қулоқ қўйганига ажабланмаслик керак. Шу тарзда эр-хотин орасидан аччиқ-нордон гаплар ўтди. Аммо дока рўмол қуримади — Гулмира ота-онасининг уйига кетиб қолди...

Муборак Гулмира билан бир қориндан талашиб тушган, аччиқ-чучук дамларни бирга ўтказган опаси эмасми, юрагига қил сиғмаётган синглисини юпатиб:

— Бургага аччиқ қилиб кўрпани куйдирма, жигарим. Фарзандингнинг келажагини ўйла! — деди ва келинчакни ўз оиласи бағрига олиб бориб қўйди.

Гулмира ўз эри, ўз хонадонига қайтди. Ўйлашимизча, иккала оила ҳам ёш аёлнинг турмуши барқарор ўзанга тушиб кетишига кўмаклашиши, маънавий қийналишлар гирдобидан чиқиб олиши учун кўприк вазифасини ўташлари керак эди. Минг афсуски, бундай бўлиб чиқмади. Бир гал ип, бир гал игна, бир гал ангишвона сабаб бўлиб, жанжал қозони қайта қайнайверди. Пировардида 1999 йилнинг октябридан Гулмира яна отасининг уйига кетиб қолди.

(Давоми тўртинчи бетда)

Diplomatiya sarhadi

ИШОНЧ ЁРЛИҒИ

У ДИПЛОМАТИК МУНОСАБАТЛАРДА ҚАНДАЙ ЎРИН ТУТАДИ?

Элчиларнинг ишонч ёрлиқларини топшириш маросими ҳар бир давлат протоколининг муҳим ва ажралмас қисми ҳисобланади. Ишонч ёрлиқлари одатда элчига берилади ва дипломатик вакил фаолиятининг ваkillik табиатини тасдиқлайди, Матнда бир давлат бошлиғи ишонч ёрлиғи жўнатилаётган бошқа давлат бошлиғидан мазкур дипломатик вакил баён қилган барча гапларга ишонишни сўрайди. Шунингдек, унда дипломатик вакил сифатида ким жўнатилаётгани ва унинг қандай дипломатик даражада экани ҳам қайд этилади.

Шу билан бирга ишонч ёрлиқларини топшириш ҳар бир мамлакатда унинг ўзининг протоколига (маросимига) мувофиқ равишда ўтказилади. Аммо унинг халқаро амалиётга мос келувчи асосий унсурлари мавжуд.

Аввало шуни айтиш керакки, ҳар бир давлат раҳбари ишонч ёрлиғини ўз расмий қароргоҳида қабул қилади; маросимда давлат раҳбари ва ташқи ишлар вазирлигининг юқори мартабали вакиллари иштирок этишади; элчига элчихонанинг дипломатик ходимлари ҳамроҳлик қилишади; ишонч ёрлиғини топширишда томонлар нутқ сўзлайдилар (ҳамма жойда ҳам эмас); ёрлиқ топширилгандан сўнг давлат бошлиғи элчи билан юзма-юз суҳбатлашади; давлат бошлиғининг қароргоҳидаги ишонч ёрлиғини топшириш маросимига бориши учун элчига давлат бошлиғи томонидан автомашина ажратилади; ҳар икки томон тантанали маросимлар учун мўлжалланган махсус кийим кийишади.

Айрим мамлакатларда элчига ҳарбий эҳтиром кўрсатилади — элчи минган автомашинага ҳарбий эскорт ҳамроҳлик қилади, давлат бошлиғи қароргоҳида элчи шарафига фахрий қоровул саф тортади ва давлат мадҳиялари янграйди.

Ишонч ёрлиқларини топшириш маросимлари ҳар бир мамлакатда ўзига хос тарзда ўтказилади. Бу жараён баъзан соддароқ бўлса, баъзан тантанали тус олиши ҳам мумкин. Муҳими, бу маросимларда умумэътироф этилган халқаро протокол амалиёти меъёрларига қатъий риоя этилади. Мисол учун Бельгияда ишонч ёрлиқларини топшириш маросими қуйидагича ўтказилади: Тайинланган кун ва соатда элчининг қароргоҳига қиролнинг бош адъютанти (генерал) ташриф буюриб, уни ишонч ёрлиғини топшириш маросимига боришга (қирол саройи қошида ажратилган машинада) таклиф этади. Элчига элчихонанинг барча дипломатик ходимлари эмас, фақат савдо вакили, маслаҳатчи-элчи ва ҳарбий атташе ҳамроҳлик қилади. Тантанали маросимлар учун мўлжалланган кийим (орденли фрак ёки форма) кийилади.

Қирол саройи яқинида элчи минган автомашинани ҳарбий кавалерия бирлашмаси кутиб олади ва саройгача кузатиб боради. Саройга киришда элчи ва унга ҳамроҳлик қилувчи кишиларни қирол саройи бош маршал хизматининг масъул амалдорлари кутиб олишади. Биринчи юқори залда элчини қирол саройи бош маршали, Бельгия ташқи ишлар вазирлиги Протокол бўлими мудири ва бошқа шахслар кутиб оладилар.

Элчи ва унга ҳамроҳлик қилувчи шахслар ҳамда маросимда ҳозир бўлган Бельгия томони вакиллари кейинги залга — қирол ҳузурига киришади. Элчи қирол билан саломлашади ва унга ўз ишонч ёрлиғи ҳамда ўзидан олдинги элчини чақириб олиш ёрлиғини топширади. Бу пайтда нутқ сўзланмайди. Элчи қиролга ўз ҳамроҳларини таништиргач, қирол элчини (бир ўзини) 10-12 дақиқа давом этувчи суҳбатга таклиф қилади. Суҳбат тугагандан сўнг қирол элчи ва унинг ҳамроҳлари билан хайрлашади. Шу билан ишонч ёрлиғини топшириш маросими якунланиб, элчи қиролнинг бош адъютанти ҳамроҳлигида элчихонага қайтади.

Кўриниб турибдики, ишонч ёрлиғини топшириш дипломатиянинг асосий русуми ҳисобланади. Шу боис ҳамма давлатларда унга қатъий амал қилинади.

Лола АБДУЛЛАЕВА

Isnod

ЖАЗО ЕНГИЛ ЭМАС, АММО У МУТЛАҚО ҚОНУНИЙ

Яқинда ҳамшаҳар танишларимдан бўлмиш бир йигитни учратиб қолдим. Унинг мактабни тугатиб, ўқишга киролмаганидан хабарим бор эди. Шундан буён уни кўрмагандим.

— Ўқиш баҳона ариза ёзиб, ҳарбий хизмат муддатини кечиктиргандим,— деди у.—Аммо ўқишга киролмагач, ҳарбий хизматни пайсалга солиб нима қилдим. Шу ниятда қайта ариза бериб, ҳарбий хизматга чақирилишимни сўрадим. Бундай йўл тутишимга бир томондан, ота-онамнинг "Армияга борган йигит одам бўлиб қайтади", деган фикри ҳам туртки бўлди. Чиндан ҳам, шундай экан. Ҳарбий хизматга автомобилчи-муҳандислар тайёрлаш институтига ўқишга киришни орзу қилгандим. Ўқишга киролмагач эса ҳеч бўлмаганда ҳайдовчиликни ўрганишга бел боғладим. Мудофаа ишлари бўлимидагилар бу ниятимни пайқаб, "Ватанпарвар" ташкилоти орқали ўзлари ўқишга юборишлари мумкинлигини айтишди. Хуллас, ҳарбий хизматга тайёр автомобилчи сифатида йўл олдим. Хизмат давомида ҳайдовчилик билан бирга таъмирлаш сирларини ҳам ўргандим. Ҳарбий қисмдагилар ҳарбий касбга анча-мунча ихлосим борлигини англашди, шекилли, олий ҳарбий автомобилчилар тайёрлаш ўқув юртига кириш учун тайёргарлик кўришимни маслаҳат беришди. Ҳозир шу ўқув юртида таълим олаяпман, ҳам ҳарбий ҳаётни, ҳам муҳандислик касбининг сир-асрорларини ўрганаяпман.

Оддий ҳақиқат шундан иборатки, ҳаётдан ўзига муносиб ўрин топиш учун киши кўзлаган мақсади сари собит интилиши, фидойилик кўрсатиши, бир сўз билан айтганда, ёниб яшаши керак.

Йўқса, ташлаётган қадамлари қаёққа элтишини англамаган, билмаган, очлик ва тўкликнинг фарқига боролмаган, билмай лоқайд кишилар ҳеч қачон ўзгаларнинг оғирини енгил қилолмайди. Бошқача айтганда, элга хизмат қилиш нарёқда турсин, ўзгалар елкасидаги оғир "юк"ка айланади.

Жорий йилда жиноят ишлари бўйича Урганч шаҳар суди учта қонунбузарлик хатти-ҳаракатларини кўриб чиқди. Бу суд жараёнини кузатиб туриб, ҳар уч айбланувчининг дили ватан, оила, меҳнат ва ҳаёт учун кураш туйғусидан маҳрум эканлигига иймон келтирдим. Ҳарбий хизматга чақирув комиссияси кейинчалик айбланувчига айланган бу йигитларга нисбатан чинакам инсонпарвар муносабатда бўлган. Уларни муқобил ҳарбий хизматга йўллаб, ҳалол меҳнат кучоғига отлантирган. Бироқ табиатан танбал, боқимандалик кайфиятига берилган бу шахслар муқобил хизмат жамғармасига тўлов бериш мажбуриятини бажаришмади. Улар ва ота-оналари келтирган важларни эшитган одамнинг энсаси қотади.

Шулардан бири Ўткир Абдуллаев 2001 йил 25 майдан буён муқобил хизматга жалб этилган. Урганч шаҳар мудофаа ишлари бўлими уни муқобил хизмат талабларини бузмасликка қайта-қайта ундаган. Аниқ иш жойи ва ўрнини ҳам таклиф этган. Аммо Ўткирбек бу таклифларнинг барини рад этиб, ишни ўзи излаб топишга бир неча марта ваъда берган. Таассуфки, ваъдаларнинг биронтасини ҳам бажармаган. Бунинг ўрнига бозорда аравакашлик билан машғул бўлган. "Ҳар куни 300 сўм пул ишлардим," дейди у сўровларимизга жавобан. Унинг айтишича, бу пулнинг ҳам 120 сўмини бозор маъмуриятига тўлаб келган. Оилани боқиш учун эса, бор-йўғи 180 сўм пул қолган.

Хўш, бу пул билан камхарж оилани бутлаб бўларканми? У чиндан ҳам, рўзғорини ўйлаганида, мудофаа ишлари бўлими томонидан таклиф этилган ва ўзи ишлаб топаётганига қараганда анча кўп ҳақ тўланадиган бирон касб-корнинг этагини тутмасдими? Афсуски, бунинг акси бўлди. Оқибатда эса ҳарбий муқобил хизматга доир мамлакатимиз қонуни талабларини қўпол тарзда бузилди.

Урганчлик яна бир фуқаро Расул Оллоберганов ҳам муқобил хизматга доир мажбуриятини тезда унутди. Мудофаа ишлари бўлими томонидан таклиф этилган жойга бориб, ҳалол меҳнат қилишни ўзига ор билди, енгил-елпи ҳаёт йўлини танлади. У ҳарбий қисмдаги аскар йигитларга суратли альбомлар тайёрлаб бериш ва шу йўл билан чой-чақа топишни одат қилди.

Бир неча ой мобайнида хизматга бўйин ёр бермай юрган Арслон Эрназаров эса таклиф қилинган ишларнинг ўзига маъқул келмаслигини важ қилиб ўтирмади. У яшаётган Темур Малик кўчасидаги 9 уйга шаҳар мудофаа ишлари бўлимидан қайта-қайта юборилган расмий огоҳлантиришлар ҳам кор қилмади.

Оқибат...

Жиноят ишлари бўйича Урганч шаҳар суди 2001 йил кузидаёқ ҳар уч ҳуқуқбузар — уч "оғайни-ботир"ларни бир ойлик энг кам иш ҳақи миқдоридаги жарима билан "сийланган" эди.

Ачинарлиси шундаки, улар сийловни билишмади, бу бўлажак жазо олдидан жиддий огоҳлантириш эканлигини ҳатто хаёлларига ҳам келтиришмади. Натижада аввалги гал **"Маъмурий жавобгарлик тўғрисида"**-ги Кодекснинг 238-моддасига мувофиқ судга юборилган У. Абдуллаев, Р. Оллаберганов, А. Эрназаров бу гал **"Жиноят Кодекси"** талабларига биноан "қора курси"га ўтирдилар. Суд шаҳар прокуратурасининг муқобил хизматнинг 6-7 ой муддати ўтиб кетаётган бўлса-да, унинг талабларини бажармаслигига киришмаган ана шу уч фуқарони мазкур Кодекснинг 225-моддаси 4-қисми бўйича айблаш юзасидан чиқарган хулосасини асосли деб топди. Ва айбдорлар бу сафар жиноий жазога тортилдилар. Тан олмоқ жоизки, жазо енгил эмас, аммо у мутлақо қонуний.

Ҳарбий хизматдан бўйин товлаш — оғир жиноят. Халқимиз бундай кимсаларни ўз ўғлини, номуносиб фарзанд санашга тўла ҳақлидир. Кимки ўз диёрини ардоқласа, ардоқ топади. Ардоқламаса, жиноятга қўл урса, ҳеч сўзсиз, қонун билан жазоланади.

Ражаббиби МАТКАРИМОВА,
Хоразм вилояти

Firibgarlik

ҚАЛБАКИ ПУЛ

Ҳаёт қизиқ экан. Кўпчилик бола-чақамни ҳалол меҳнатим билан боқай, ризқига ҳаром-харишни аралаштирмай, деган фикр билан бир ишга қўл урса, айрим нопок кишилар эса ризқ-рўз топишнинг қинғир йўлларига ўзини урди. Ана шундай қабиҳ ниятли кишилар бундай қилмиши билан жамият тараққиётига муайян даражада салбий таъсир кўрсатади.

Масалан, қалбаки пул зарб қилиб, уни муомалага киритишга уринган жиноий гуруҳларнинг фаолиятини олиб кўрайлик.

"Нью- Йорк" журналида ёзилишича, 1995 йилнинг охирига келиб, АҚШ ҳудудидан ташқарида муомалада юрган доллар валютасининг тахминан 20 фоизини қалбаки валюта ташкил этиши аниқланган. Шу билан бирга АҚШ долларининг учдан икки қисми, яъни 390 миллиард доллар мамлакатдан ташқарида муомалада юрганлиги маълум қилинган.

Шу ўринда таъкидлаб қўйиш жоизки, қалбаки пул, аксиз марка ёки қимматли қоғозни ноқонуний тарзда ясаш жинояти таъсирида энг аввало, пул-товар муносабати бузилиб товар танқислиги пайдо бўлиши кузатилган. Бу эса ўз навбатида давлатлар ўртасидаги ўзаро иқтисодий ва молиявий алоқаларнинг бузилиши ва издан чиқишини келтириб чиқарган. Илгари бу қинғир иш кўпроқ наққошлик, сураткашлик ва рассомлик ҳунаридан хабардор бўлган шахслар томонидан содир этилиши аниқланган бўлса, кейинги вақтларда эса бундай ғирромликни мутлақо бу соҳаларга алоқадор бўлмаган бошқа касбкор эгалари ҳам амалга ошираётганлари маълум бўлган. Аниқланишича, полиграфия услубида пул ва қимматбаҳо қоғоз ясовчиларни асосан махсус билим ва тажрибага эга бўлган юқори малакали мутахассислар ташкил этиши оддий ҳол саналади, бу жиноятга қўл урганларнинг деярли 60 фоизини шундай тоифадаги кишилар ташкил қилиши ҳам унчалик янгилик эмас.

Ҳозир биз фан-техника энг гуллаб-яшнаган бир даврда яшаяпмиз. Инсоният яратган бу кашфиётлар бир томондан унинг туриш-турмушида ақл бовар қилмас даражада қулайликларни яратган бўлса, бошқа бир тарафдан янги турдаги жиноятларга йўл очиб бермоқда. Жумладан, компьютерда қалбаки пул ёки қимматли қоғоз ясаш жинояти кейинги йилларда шунчалик кўпайдики, айрим қалбаки валюталарни аниқлашда кучли ва зийрак мутахассислар ҳам доғда қолмоқда.

Шунингдек, қалбаки пул, аксиз марка ёки қимматли қоғозни махфий тарзда ясовчилар сони ҳам йил сайин ошиб бормоқда.

Биргина Россия давлатининг савдо-сотиқ муомаласида юрган 15-20 миллиард доллардан тахминан 3-4 миллиардини қалбаки валюта ташкил этишининг ўзиёқ мазкур жиноятнинг нечоғли хавфли эканлигига бир далилдир.

Кейинги ҳисоб-китобларга қараганда, қалбаки пул, аксиз марка ёки қимматли қоғоз ясаш ва уни муомалага киритиш борасидаги жиноят яқин беш йил мобайнида ўн баробар кўпайган. Бунга хориждан кириб келаётган айрим ажнабий филмларни текширилганда, шуларнинг аксарияти асосан қотиллик, зўравонлик пул ёки қимматли қоғозларни қалбакилаштириш, инсонни таҳқирловчи лавҳалардан иборат экани тадқиқотлар орқали исботлаб берилган.

Шунингдек, миллий валютани қалбакилаштириш билан хориж валюталарини қалбакилаштиришни бир-биридан фарқлаш лозим. Негаки, мамлакатимизда муомала воситаси сифатида фақат миллий валюта белгиланган. Шундай экан, хориж валюталари билан ўзбошимча савдо қилиш айни пайтда иккинчи жиноятни, яъни валюта муомаласи қоидаларини бузиш (ЖК нинг 177 моддаси) жиноятини ҳам келтириб чиқаради.

Бундан ташқари, қалбаки пул, аксиз марка ёки қимматли қоғоз ясаш жиноятига қарши кураш ва унинг олдини олиш мақсадида бундай ҳолатлар жавобгарликдан озод қилувчи қоидани бевосита ЖКнинг 176—177-моддаларига алоҳида киритиш лозим. Агар бундай қоида қонунлаштирилса, жиноятга тасодифан аралашиб қолган шахсларнинг ўзларига бу жиноятни фош этишларига имконият яратилган бўларди. Жумладан, бундай ҳолларда жавобгарликдан озод қилишнинг аниқ шартлари кўрсатиб ўтилиши лозим.

Буни қуйидагича "башарти қалбаки пул, аксиз марка ёки қимматли қоғоз ясаган шахс ёки бундай воситалар тасодифан қўлига тушиб қолган шахс бу ҳақда тегишли идораларга хабар қилган ва жиноятни фош этишда фаол ёрдам берганларида, бундай шахс жиноий жавобгарликдан озод этилади", дея ифода этиш мумкин. Бошқача айтганда, мазкур қоида жиноятларни тасниф қилишда айрим қийинчиликларни вужудга келтириши мумкин бўлган тақдирда суд бу тоифа шахслар томонидан қинғир ҳаракатнинг илгари содир этилган ёки содир этилмаганлигини инобатга олмоғи лозим.

Баҳром АҲРОРОВ,
доцент

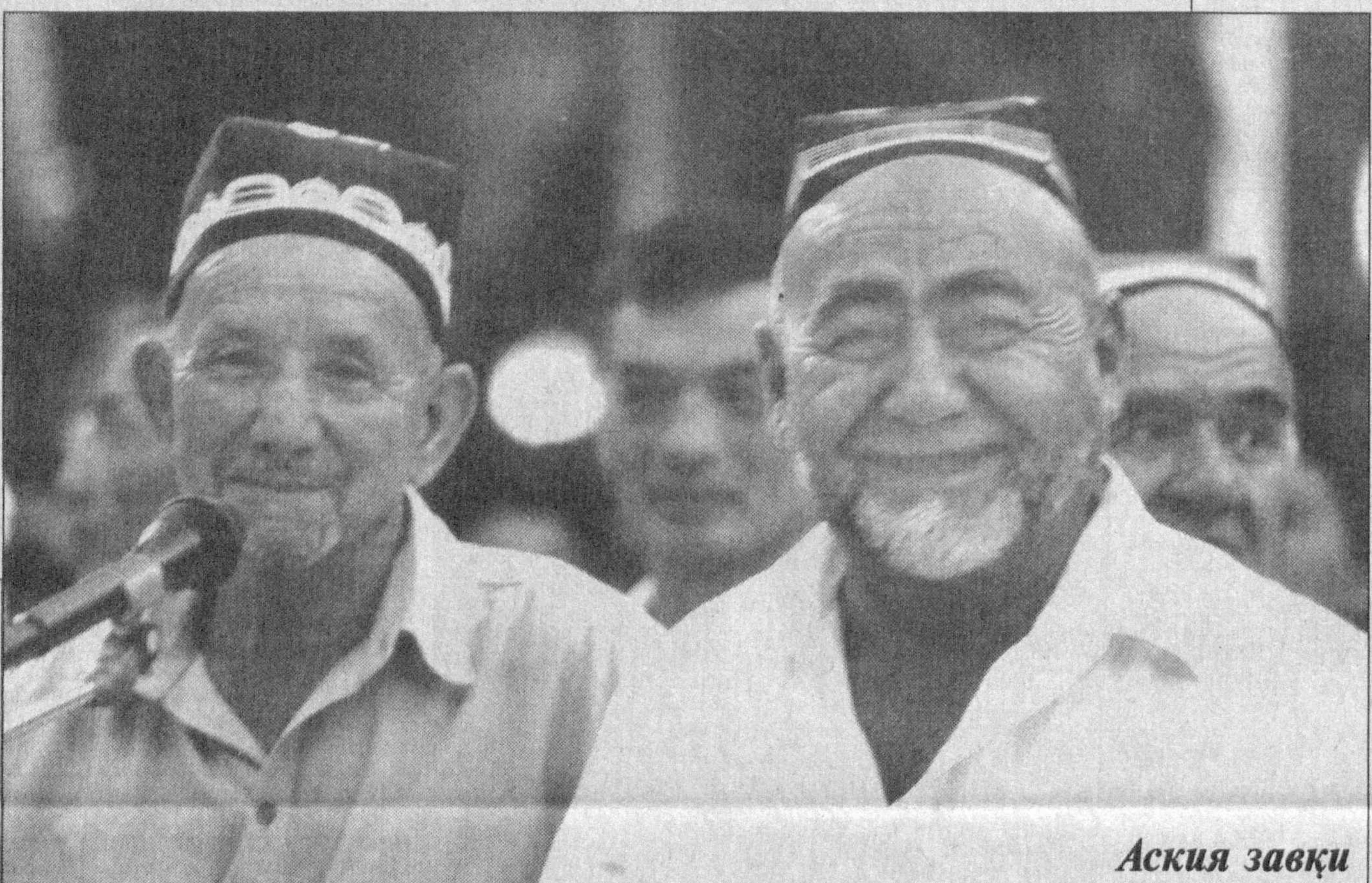

Аския завқи

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК ИНСТИТУТИ
бўш (вакант) доцент, катта ўқитувчи, ўқитувчи лавозимларида шартнома асосида танлов эълон қилади:

1. *"Хўжалик ва меҳнат ҳуқуқи" кафедраси доценти (1)*
2. *"Ўзбек тили ва адабиёти" кафедраси катта ўқитувчиси (1)*
3. *"Жиноят жараёни"кафедраси ўқитувчиси (1)*
4. *"Жиноят ҳуқуқи" кафедраси ўқитувчиси (1)*
5. *"Давлат ҳуқуқи ва бошқаруви" кафедраси ўқитувчиси (2)*
6. *"Иқтисодиёт назарияси" кафедраси ўқитувчиси (1)*

Танловда қатнашиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилиши лозим:

1. *Ректор номига ариза;*
2. *Ходимларни ҳисобга олиш бўйича шахсий варақа;*
3. *Олий маълумоти, илмий даражаси ҳақидаги дипломлар, илмий унвони ҳақидаги аттестат нусхалари;*
4. *Илмий ишлар рўйхати.*

Танлов муддати эълон чиққан кундан бошлаб 1 ой.
МАНЗИЛ: Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси, 35-уй, 24-хона.
Телефон: 136-09-39

Rashk balosi

ИМОНДАН АЙИРГАН ГУМОН

Агар ҳазилни эплай олсангиз, турмуш қурганига эллик йилдан ошган чол-кампирни ҳам кичкина "иғво" билан бир-бирига аразлатиб қўйиш ҳеч гап эмас. Бир пайтлар муҳтарам адибимиз Абдулла Қаҳҳор "Рашк феодализм қолдиғи эмиш, хўрозларга қирон келди",—дея ҳазил аралаш ёзганида айни шу туйғунинг инсон қонида мавжудлиги ва бундан кўз юмиб бўлмаслиги ҳақида фикр билдирган эди. Лекин олий мавжудот саналмиш инсонга ҳис-туйғуларини жиловлаш учун ақлу фаросат, мустаҳкам ирода берилган экан, ҳар қандай ҳолда одам ўзини қўлга олиши, адлу инсоф билан иш тутишга ҳаракат қилиши лозим. Ўз иродаси тизгинини шайтоний ҳиссиёт ҳукмига бериб қўйиш, ўринсиз шубҳа-гумон, рашк гирдобига қолиш туфайли эркак қўли қонга ботиши ҳеч гап эмас экан.

Тўғриси, одам боласини худо бир йўлдан оздирмасин экан.

Шаҳрисабзнинг Хўжахуросон қишлоғида яшовчи Хайрулло Мустафоев бундан ўн етти йил бурун шу қишлоқлик Мавлуда исмли қизни кўриб билиб, балки яхши кўриб уйланганида, бир кун уни уч боласининг кўз олдида бўғизлаб ташлайман, деб ўйламаганди.

Бироқ Хайрулла хотини билан ўтган умри мобайнида одамлардек ҳаёт кечирмади. Ҳар дақиқасини қадрласа арзийдиган умрининг беш йилини панжара ортида ўтказди. Аммо бу унга сабоқ бўлмади. Қайтиб келиб тайинли иш топмади. Ишлаб топиб-тутиб келаётган хотини Мавлудани рашк қилди. Унинг шубҳа-гумонига кўра, Мавлуда бирга ишлайдиган ошпаз билан «юрар» эмиш. Оиладаги уруш-жанжал ҳам кўпинча ана шу рашк туфайли юзага келар эди. Аввал таёқ-тўқмоқ, кейин оғиз-бурун ўпмоқ, дегандек ярашиб ҳам кетаверишарди. "Ўша билан юрсанг, ўлдираман" деганини қизлари отасининг оғзидан эшитганда, сесканиб қўйишарди. Бадбин шубҳа-ю гумоннинг измидан чиқолмаган Хайрулла ўша куни тахминан соат 3 ларда Мавлуда ишлайдиган ошхонага айнан унинг ишдан бўшайдиган вақтини пойлаб борди. Мавлуда билан ошпаз ошхонани ёпиб, кийимларини алмаштириб чиқишмоқчи бўлишаётганда уларни "гўё хиёнат устида қўлга туширди".

У ерда бироз ади-бади айтишган Хайрулла хотинини етаклаб уйга қайтди. Қизлари тайёрлаган овқатни бирга тановул қилишди. Шу кун Хайрулла ичкилик ҳам ичмади. Алоҳида хонада эр-хотин бирга ётишди. Гўё ҳеч нарса бўлмагандек эди. Мавлуда ишда чарчаган эмасми, дарров ухлаб қолди. Хайрулланинг эса кўзига уйқу келмас, у ич-ичидан рашк олови исканжасида куйиб-ковриларди. "Барибир ўлдираман!.." деб ўйларди. Тун ярмидан оққанда, Хайрулла ўрнидан туриб кўрпача тагига яширган пичоқни олди. Эри сочидан тутганини кўрган Мавлуда жон ҳолатда қизининг номини айтиб чақиролди, холос. Бўйнига тиғ тортилган аёл жимиб қолди... Хайрулла терговда ҳам, судда ҳам қилмишига тўла иқрор бўлди. Қилган қотиллигига яраша тегишли жазосини олди. Бироқ, эссиз умр, эссиз оила. Бегуноҳ уч фарзанд ҳам онасиз, ҳам отасиз қолди...

Мамасоат ЖЎРАЕВ,
ҳуқуқшунос

Mitti maslahat

ИХТИЁРСИЗ ИШДАН БЎШАТИШ

Инсон ҳаётида кутилмаган тасодифлар натижасида ёки бошқа муайян сабабларга кўра яхши ва ёмон вазиятлар юзага келиши мумкин. Бундай вазиятларда муайян ташкилот, корхона ва муассасаларда иш берувчи ёки ходимга боғлиқ бўлмаган ҳоллар бўйича меҳнат шартномаси бекор қилинади. Бу масала Меҳнат Кодексининг 106-моддасида аниқ ечимини топган.

Жумладан:

а) агар ходим ҳарбий ёки муқобил хизматга чақирилган тақдирда (асос: ҳарбий хизматга чақирилиб, хизматни ўтай бошлаганлик тўғрисида ёхуд бошқа турдаги ушбу ҳолатни тасдиқловчи далиллар);

б) агар муайян ишни илгари бажариб келган ходим қайта тикланган тақдирда (тегишли суднинг қонуний кучга кирган ҳал қилув қарори меҳнат шартномасини бекор қилиш учун асос бўлади);

в) ходимни жазога маҳкум этган суднинг ҳукми қонуний кучга кирган тақдирда, башарти бунинг натижасида ходим аввалги ишини давом эттириш имкониятидан маҳрум этилган бўлса, шунингдек ходим суд қарорига биноан ихтисослаштирилган даволаш-профилактика муассасасига йўлланган тақдирда (асос: жиноят ишлари бўйича суднинг қонуний кучга кирган ҳукми, шунингдек, фуқаронинг даволаш-профилактика муассасасига юборилишига сабаб бўлган далиллар);

г) ишга қабул қилиш юзасидан белгиланган қоидалар бузилгани туфайли йўл қўйилган қоидабузарликни бартараф этишнинг имкони бўлмаса ва у ишни давом эттиришга тўсқинлик қилса (асос: ишга қабул қилиш юзасидан белгиланган қоидалар бузилгани, ушбу ҳолатни бартараф этиш имконияти йўқлиги ва бу ҳолат муайян бажариб турилган ишни давом эттиришга тўсқинлик қилаётганини тасдиқловчи далиллар — юқори турувчи ёки назорат қилувчи ташкилотлар билдиргиси, тегишли ходим ишлаб турган корхона, муассаса, ташкилотнинг хулосаси ёхуд бошқа юқоридаги ҳолатни тасдиқловчи далиллар);

д) ходимнинг вафоти муносабати билан (ушбу ходимнинг вафот қилгани ҳақида ўлим гувоҳномаси, агарда ўлим гувоҳномасини олишга муайян муддат зарур бўлса тегишли тиббиёт муассасасининг фуқаронинг вафот этганини тасдиқловчи маълумотнома билан асосланади);

е) қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда (бу ҳолатлар тегишли меъёрий ҳужжат орқали белгиланади).

Хуллас, мамлакатимиз Меҳнат Қонунчилигини мукаммал қўллаш иш берувчи учун ҳам, ходимлар учун ҳам фақат манфаат келтириб, ноўрин кўнгилсизликларнинг олдини олади.

Jinoyatga jazo muqarrar

ЖАҲОЛАТ

СУД ОЧЕРКИ

(Давоми. Боши учинчи бетда)

Бу сафар Қадамбой аканинг жонига қудаси Хайрулланинг дўсти Қурбонбой Сафоев оро кирди: келинни қайнотасининг уйига қайтариб келди.

Лекин Ҳакимовлар хонадонидаги жанжал 1999 йилнинг декабрида, яъни орадан ҳеч қанча вақт ўтмасдан яна бошланади. Айтишларича, Зокир ўша кунлари Гулмирага ўз маошидан янги кўйлак олиб беради. Чамаси, шу кўйлак баҳона эр билан хотинига биринг арпа, биринг буғдой қабилида гиж-гиж ташланади. Ва Гулмира 1999 йилнинг 27 декабр куни чилла совуғи чирсиллаб турганига қарамасдан кўйлакчан опаси Муборак Шеримқулованинг уйига чопиб келади. Опаси билан Гулмиранинг қайнотаси ва қайнонаси ҳузурига борганларида улар бирор жўяли гап айтмайдилар. Лекин Зокир келиб, Гулмирани юпатиб, алоҳида уйга кўчиб чиқишга ваъда бериб, ўз уйига олиб кетади.

1999 йилнинг 28 декабр тонги бу кўҳна заминда яна бир янги кунни бошлаб берди. Аммо бу тонг Гулмира ҳовли супуришга ҳам, тандирга ўт ёқиш ёки сигир соғишга ҳам чиқмади. Унинг митти гўдаги кўкрак сўраб узоқ-узоқ йиғлади.

Тергов ҳужжатлари, суд ҳукмида ёзилишча, ўша куни эрталаб Гулмиранинг қайнонаси Сафаргул Ҳакимова Муборакнинг уйига келиб, "Келиним ўз хонаси эшигини ичидан беркитиб очмаяпти", дейди. Кейин бориб биргаликда эшикни куч билан итариб очадилар. Не кўз билан кўришсинки, ҳали гўдагининг бўйни қотиб улгурмаган, ўзи ҳам ҳали навниҳол ёшида бўлган Гулмира хона иситиш тизимининг қувурига ўзини осиб қўйган эди...

Ўша кун икки оила учун ҳам қора кун бўлди. Муборак сочларини юлиб, ўзини синглисининг устига ташлади, сўнгги умид билан юрагига қулоқ тутиб кўрди, зудлик билан шифохонага олиб борди. Ёшгина аёл эрта кўклам бўрони кўпориб кетган бойчечакдай сўлган эди.

Навниҳол аёл ўлими қариндош-уруғу ёру биродарлар бошига мисли кўрилмаган мусибат бўлиб тушди. Зокир ва унинг оиласи ҳам фавқулодда вазиятга дуч келган эди. Сабаби — Гулмира 1999 йилнинг 27 декабр куни кечқурун соат 22 лар чамасида ҳам ўзини ўзи осиб қўйишга уринган-ку? Бутун бошли оила ёш келинчакни шу хатарли хатти-ҳаракатдан асраб қолиши мумкинмиди?

Бу саволга қай тарзда жавоб беришимиздан қатъи назар, рўй берган фожиа хусусида фарзандини ўз қўли билан совуқ тупроққа топширган ота — Хайрулла Шеримқуловнинг ўз хулосаси бор эди...

У юз берган воқеанинг сабабчиси қуда томон деб билган ва ўч олиш йўлларини излай бошлаган эди. Хаёлида тинимсиз айланаётган ана шу машъум ўй уни нопок ишга қўл уришга ундайди...

2000 йил 23 июн куни Хайрулла кўзининг оқу қораси бўлган қизи дафн этилган "Мусофиржон бобо" қабристонига таниш-билишлари, қариндош-уруғларини йиғади, видеотасвирчини ҳам таклиф қилади. Жума куни, бунинг устига туш пайти бўлгани учун намоз ўқишга келганлар, тумонат одам йиғилади. Хайрулла ҳамманинг кўзи олдида қабрни очишни талаб қилади. Унинг талаби бажарилганда, мозор ичида навниҳол қиз жасадидан ному нишон йўқлиги маълум бўлади.

Йиғилганларнинг барчаси даҳшатдан ёқа ушлаб қолишади. Албатта, ҳуқуқни муҳофаза қилиш муассасаларига хабар берилади. Тегишли равишда жиноят иши қўзғатилади. "Бўстон" қишлоқ аҳлининг ғазаби вулқон каби тўлиб-тошади. Хайрулла:

— Мусулмонлар! Ҳакимовлар қизимни ўлдириш билан чекланмасдан, жасадини ҳам ўғирладилар. Ўз жиноятининг изини йўқотдилар, — деб кўкрагига муштлайди. Бу ҳол ҳар қандай кимсани бефарқ қолдирмаслиги аниқ эди. Қишлоқ аҳлидан бир қисми Қадамбой акага:

— Бу ердан кўчиб кетганингиз яхши эмасми? Бир бечора қизни ўлдирганингиз етмаганидай, жасадини ҳам ўғирладингизми? Ор-номус борми? — деб таъна қилади.

Айнан ўша "қайноқ" дамларда фожиа билан боғлиқ воқеаларни газета мухбири ўрганади. Қайғули ва чигал воқеалар олдида ёш журналист ўз эҳтиросларини жиловлай олмай қолади: Бутун жаҳонда бирдек тан олинган айбсизлик презумпциясига хилоф равишда Ҳакимовлар тўғрисида "Келин жон таслим қилгач, боши балога қолишдан қўрққан...лар уни ўлдиришган" деб ёзади. Мухбир туман халқ суди раисаси тўғрисида матбуот этикасига тўғри келмайдиган жумлаларни ишлатади. Энди муштарийлар эътибори учун келтириб ўтишимиз керакки, ўша суд раисаси А.Раззоқова ўз рафиқасига нисбатан қилган муносабатлари учун Зокир Ҳакимовни 8 йил муддатга озодликдан маҳрум этиш тўғрисида ҳукм чиқаради. Бу иш қайта кўриб чиқиш чоғида қўшни туман суди ўша муддатни 6 йилга туширади.

Шуни алоҳида таъкидлашни истар эдикки, бу очеркни ёзишдан мақсад ўша газетада (ана шу нашрда, ўша ёш қаламкаш эгаллаб турган мухбирлик лавозимида ушбу сатрлар муаллифи ҳам анча вақт ишлаган) чоп этилган мақолани таҳлил қилишдан иборат эмас.

— Айтилган сўз — отилган ўқ, деган нақл бор, — дейди ўша туман жиноий ишлар бўйича суди раисаси Анажон Раззоқова. — Ёзилган сўз эса ундан ҳам баттар бўлади. Журналист укамиз менинг "лағмондай чўзилган жумлалардан иборат жавобим"дан (ибора мақола муаллифига тегишли) қаноат ҳосил қилмаган экан, келиб икки оғиз жиноий иш юзасидан фикрлашса бўлар эди-ку! Мен бу гапларни нега айтаяпман? Гап шундаки, жиноий жараёнлар тўғрисида етти ўлчаб, бир кесган ҳолда ёзиш керак. Ўша мақолада муаллиф томонидан илгари сурилган фикрлар сал ўтмай, кунгай томонда қолган муздек эриб кетмадими?

Дарҳақиқат, кейинги воқеалар худди чигал "детектив" фильмлардаги сюжетлар мисоли бошқача тус олиб кетди. Маълум бўлишича, Хайрулла Шеримқулов 2000 йил май ойининг охирларида, вақт пешиндан оққан пайтларда пинҳона равишда "Мусофиржон бобо" қабристонига кириб келади. Ҳамроҳи, фуқаро Ш.С. унинг илтимосига кўра у ёқ, бу ёқдан огоҳ бўлиб туради. Хайрулла вафот этган қизи Гулмиранинг қабрини қазиб, жасадни олади, ўзининг турмуш ўртоғи Мунаввара Шеримқулованинг мозоридан жануб томонга 12 қарич ўлчаб ерни бир ярим метр чуқурликда ковлайди, ўз фарзандини иккинчи марта "қабрсиз" кўмади.

Ана энди сунъий далил пайдо бўлди. Худди шу сунъий далил ёш журналистнинг кўзини боғлайди. Унинг эҳтиросларига "туртки" беради.

Алқисса, ёш жувон учун муносиб турмуш шароитлари яратиб беролмагани учун Зокир Ҳакимов ва кўз кўриб, қулоқ эшитмаган йўлни танлагани учун Хайрулла Шеримқулов одил суд томонидан тегишли жазоларини олди.

Қорлар ёғди. Аммо излар босилгани йўқ. Х.Шеримқулов ёшгина қизидан айрилганига чидолмаганидан 2001 йил 21 сентябр куни ўша кўчадан ўтиб бораётиб, собиқ қудаси Қадамбой Ҳакимовни калтаклаб, унга ўртача оғирликдаги тан жароҳати етказади.

— Шу фожиа туфайли қанчадан-қанча маломатларга қолдик. Қанча калтак едим, ҳақорат эшитдим, — дейди Қ.Ҳакимов. — Келинимиз ўзини осган, унинг жасадини ўз отаси ковлаб олган экан, шунча маломатлар учун мен жабрдийда қаерга мурожаат қилишим керак?

— Мени бир нарса ташвишга солади, — дейди Қорақалпоғистондаги тажрибали ҳуқуқшунослардан бири, адлия катта маслаҳатчиси Давлатёр Худойберганов. — Гап ўртада туғилган фарзанд, ўғилча ҳақида бормоқда. Собиқ қудаандалар орасидаги адоват давом этаверар экан, ана шу норасиданинг эртанги куни нима бўлади? Унинг гуноҳи биз катталар яшаб турган ёруғ дунёга келганими? Бу ҳақда жиддий ўйлаб кўриш керак.

Агар ижозат берсангиз, очеркингиз орқали ўша газетада мақола эълон қилган журналист укамизнинг қулоғига айтадиган бир оғизгина гапим бор: Қўлингизга қалам олганингизда қаршингизда адолат тарозиси турсин. Шарти шуки, ана шу тарозининг иккала палласи ҳам тенг бўлишига эътибор қилинг!

Прокурор ҳақ. Бўлиб ўтган воқеаларни, юз берган фожиа оқибатларини, талашиш-тортишишларни, жанжалу бир-бирига қўл кўтаришлар, дилхираликларни эсланг. Бир қараганда, жабрдийда оз эмасдек туюлади. Бизнинг фикримизга кўра эса, энг жабрдийда зот норасида гўдакдир.

Орадан қанча сувлар оқиб ўтгач, 15-20 йилдан кейин ўша гўдак:

— Мени туққан онам қани?! — деб сўраганида, унга қандай жавоб қайтарамиз? Асосий гап ана шунда эмасми?!

Жайҳун МИРЗО,
журналист

1996 йилнинг январидан нашр этилади
ИНСОН ва ҚОНУН
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

МУАССИС
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00141-рақам билан рўйхатга олинган

Бош муҳаррир: Шодиқул ҲАМРОЕВ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ

Ғайбулло РАҲИМОВ
Шуҳрат РЎЗИНАЗАРОВ
Эркин ҚУДРАТОВ
Аслиддин БОЛИЕВ
Абдил ТЎХТАШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Шуҳрат ФАЙЗИЕВ
Ғафур АБДУМАЖИДОВ
Ислом ҲАМРО
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Холли НОРБОЙ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ
Миршоҳид МИРҲАМИДОВ

Индекс: 646882

«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририяти компьютер базасида терилди ва саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмида, офсет усулида «Шарқ» нашриёт матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-3143. Тиражи — 10.000.
Босишга топшириш вақти - 21.00
Топширилди - 22.00

Навбатчи: **Бобомурод РАЙИМОВ**
Саҳифаловчи: **Жаъфар ЖАББОРОВ**
Компьютер операторлари: **Мадина АБДУЛЛАЕВА, Дилноза ШОКИРОВА**

МАНЗИЛИМИЗ:
700047, Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси-5.
Тел: 132-14-18 (умумий бўлим), 133-70-65, 133-84-50

Таҳририятга юборилган қўлёзмалар эгаларига қайтарилмайди ва уларга ёзма жавоб берилмайди.
Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.
Факт ва далиллар тўғрилиги учун масъулият муаллифлар зиммасидадир.